

Stenogrammid

XIV Riigikogu, II Istungjärk, infotund

Kolmapäev, 09.10.2019, 12:00

Toimetatud

12:00 Infotund

1. 12:08 Inimõigused

2. 12:21 Regionaalsed töökohad

3. 12:33 Eelarve

4. 12:41 Pensionid

5. 12:54 Kommunismi kuriteod

6. 13:00 Regionaalne areng

7. 13:12 Toiduohutus

8. 13:23 Eelarve

9. 13:38 Tööjõud

10. 13:49 Eetika

12:00 Infotund

12:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tere päevast, austatud Riigikogu! Alustame tänast infotundi ja teeme kõigepealt kohaloleku kontrolli.

Kohaloleku kontroll

Kohalolijaks registreeris end 46 Riigikogu liiget, puudub 55.

Läheme tänase infotunni juurde. Täna osalevad ... Kas protseduuriline küsimus? Kalvi Kõva, palun!

12:01 Kalvi Kõva

Jaa, protseduuriline küsimus. Hea Riigikogu aseesimees! Me oleme sellel sügishooajal siin üks kord debateerinud ja vaielnud infotunnis küsimuste esitamise järjekorra üle. See oli siis, kui Kersti Sarapuu esitas küsimuse esimesena peaministrile. Tookord Riigikogu esimees põhjendas Kersti Sarapuu paigutamist esimese küsija kohale sellega, et ta on fraktsiooni esimees. Ja tõesti, meie kodu- ja töökord näeb ette, et esimestena saavad küsida fraktsioonide juhid. Minul tekkis nüüd küsimus, kuna ma näen, et meie fraktsiooni juht on seekord paigutatud neljandale kohale. Kuidas me nüüd sellel sügishooajal juba mitmendat korda paneme fraktsiooni esimehi kord siia, kord sinna?

12:02 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

See, kuidas juhatus küsimustele vastamise järjekorda koostab, on tegelikult keerulisem kombinatsioon. Ühelt poolt arvestatakse, et peaminister oleks vastajana võimalikult esimeste hulgas, siis seda, et fraktsioonide esimehed oleksid küsijate hulgas, ja ka seda, et eri fraktsioonid, kes on küsimuse esitanud, oleks kordamööda järjekorras eespool. Eelmine kord olid sotsiaaldemokraadid esimesed küsimuse esitajad, nüüd on pandud Reformierakonna esindaja. Ka seda me oleme arvestanud. Nii et see on keerulisem kombinatsioon, mis peab silmas ka aegrida. Me arvestame eelmiselgi korral esitatud küsimuste järjekorda. Nii see kujuneb. Nii et siin ei ole tahetud kellelegi liiga teha. Ja kui ma vaatan küsimuste esitamise järjekorda, siis ma usun, et ka kolmas, neljas ja viies küsimus leiavad täna kindlasti arutamist. Palun, Kalvi Kõva!

12:02 Kalvi Kõva

Jaa, leiavad küll, aga kuna see on meil varemgi teemaks olnud ja me oleme seda siin omavahel arutanud, siis märgin, et teisel kohal on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni liige Ivori Padar ja

fraktsiooni esimees temast tagapool. Ega sellest nüüd midagi hullu ei ole, et ta niimoodi on, aga selgus võiks majas olla. Kui meil oli kuu aega tagasi suurem debatt, kuidas Keskerakonna fraktsiooni esimees Kersti Sarapuu oli küsijana esimesel kohal, siis lihtsalt selguse mõttes võiks natukene täpsem olla see järjestuse kord.

12:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

No ma selgitan veel. Nüüd meil läheb infotund nii, et küsimused on mulle, aga ma hea meelega vastan ja püüan selgitada, et oleks tulevikus arusaadav. Kui me nüüd oleksime Indrek Saare pannud järgmiseks küsijaks, siis oleks kaks esimest küsimust jutti tulnud peaministrile, sest mõlemad on esitatud ühele ja samale inimesele. Ka nii võib, aga me oleme püüdnud hajutada, et ei oleks järjestikku kõik küsimused ühele ministrile ja siis järjestikku teisele. Parem on, kui vastataks kordamööda. Aga seda formaati me saame veel arutada, võib-olla annab seda parandada, aga ma leian, et see on päris tasakaalus. Vaatame, kas järgmised korrad õnnestub küsijad niimoodi järjekorda panna, et kõik on rahul. Loodame, et selline hetk tuleb ka. Aga läheme nüüd infotunni juurde! Jah, veel, palun, protseduurilised küsimused. Peeter Ernits, palun!

12:04 Peeter Ernits

Hea juhataja! Minu küsimus on, et miks me inimressurssi raiskame. Ma vaatan, et kaitseminister istub meil seal ees, aga keegi talt ei küsi midagi. Kas ei ole protseduuriliselt võimalik niimoodi, et kui küsimusi ei ole, siis ei pea lihtsalt siin konutama? Kuigi huvitav kuulata on kindlasti.

12:04 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

See on rahvasaadikute vaba tahe, et kolm valitsuse liiget käivad kordamööda siin Riigikogu ees. Me kunagi ei tea, kellele ja kui palju küsimusi rahvasaadikud soovivad esitada. Praktika on aastate jooksul kujunenud selliseks, et olenemata sellest, kas ühele või teisele ministrile konkreetset küsimusi on, nad infotunnis ikkagi osalevad, kui see on välja kuulutatud. Nii et neil on võimalus ja rõõm osaleda infotunnis kuulajana, mis kindlasti ministril mööda külge maha ei jookse. Aga loomulikult oleks hea, kui kõikidele ministritele oleks küsimusi. Riigikogu juhatus on korduvalt pöördunud fraktsioonide esindajate poole, et fraktsioonid esitaksid kõikidele ministritele küsimusi, kui see vähegi võimalik on. See on kodukorraseaduse küsimus, võib-olla me peame selle juurde tagasi tulema. Kes mäletab, see teab, et varem oli nii, et peaminister või peaministri ülesandeid täitev minister ei käinud iga kord infotunnis, kohal oli kolm valitsusliiget. Ja kui peaministri kord teatud vaheaja järel tuli, siis ta vastas ka. Kodukorda aga muudeti nii, et peaminister käib siin iga nädal. Ja selle tagajärjel on tegelikult tekkinud teatud disproportsioon. Alati on kõige suurem huvi esitada küsimusi just nimelt peaministrile ja teised ministrid oma teemadega jäävad tagaplaanile. Kogu infotunni formaat ja proportsioonid sellest hetkest muutusid. Nii et me võime arutada kodukorraseaduse muutmist, seda, kas minna tagasi varasema korra juurde või mitte, aga praegu see nii on.

Minu sõnum ja palve on jätkuvalt, et kui vähegi võimalik, esitagem kõigile ministritele küsimusi. Fraktsioonid, eelkõige opositsioonifraktsioonid, saavad ju omavahel läbi arutada, kellele ja kui palju küsimusi nad esitavad. Ja kui on näha, et üks minister jääb ilma küsimusteta, siis saab temaltki küsida. Aga noh, see ei pea ka kunstlik olema, see on vaba tahe. Nii see täna on. Jürgen Ligi, palun!

12:06 Jürgen Ligi

Aitäh! Lühike kommentaar, millele ma ühelt teie kolleegilt sain väga upsaka vastuse. Aga te alustasite sellega, et esimene argument on, et peaminister vastaks kõige alguses. Kui oleks ikkagi võimalik, siis juhatus võiks lähtuda Riigikogu prioriteetidest ja pigem vaadata, kui te järgmine kord küsijaid reastate, et fraktsioonide esimehed oleksid ees ja ülejäänud tööpoolest hajutatud, aga mitte nii, et jälle kõlavad kommentaarid, et kõigepealt vastab peaminister. See on siiski parlament.

12:07 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Ma arvan, et juhatus seda otsust nüüd küll ei tee või seda vastutust ei võta, et hakkab määratlema, millised teemad on olulised ja millised mitte. Aga inimeste soovil on tava selline, see on olnud parlamendi soov, et peaminister oleks iga nädal siin. Sellest võib ka välja lugeda, et väga hea, peaminister on küsijate kõige suurem huviobjekt, ja on loogiline, et talle ka esimesena küsimus

esitatakse.

Aga läheme nüüd infotunni juurde. Täna infotunnis osalevad siseminister Mart Helme peaministri ülesannetes, riigihalduse minister Jaak Aab ja kaitseminister Jüri Luik. Tuletan meelde, et igal Riigikogu liikmel on küsimuse esitamiseks aega kuni kaks minutit ja ministril vastamiseks kuni kolm minutit. Küsijal on võimalus esitada ka üks täpsustav küsimus ja saalist on võimalik veel ühel Riigikogu liikmel ministrile samal teemal küsimus esitada.

1. 12:08 Inimõigused

12:08 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme siis esimese küsimuse juurde. Küsija on Yoko Alender, küsimus on siseminister Mart Helmele peaministri ülesannetes ja teemaks on inimõigused. Palun!

12:08 Yoko Alender

Aitäh, hea juhataja! Austatud peaministri ülesannetes Mart Helme! Juba aastal 2015 leppis suur osa maailma riike ÜRO katuse all kokku kestliku arengu eesmärgid. Jutt on vahenditest, mille abil me saame tegelikult tagada selle, et me üldse saame inimeste õigusi kaitsta, sh laste õigusi, tulevaste täiskasvanute õigusi. Samuti täpsustas Eesti nüüd hiljuti koos enamiku Euroopa riikidega, et aastaks 2050 peame saavutama süsinikuneutraalsuse, muidu me lihtsalt kliima tõttu ei ole suutelised enam inimõigusi kaitsma.

Me käisime hiljuti koos keskkonnakomisjoni esimehega Soomes. Kuulasime Soome eesistumise raames teadlaste viimaseid arvamusi. Teadlased ütlevad, et me oleme tegelikult viimase kümne aasta jooksul tegutsenud ebaõnnestunult, kliima jätkuvalt soojeneb. Ja see pilt, mis meile järgmisest aastast aastast maali ja mis puudutab meie lapsi ja lapselapsi, sisaldab sõdu, vaesust, tohutuid epideemiaid ja erakordseid ilmastikutingimusi. Kõik see toob kaasa ka suure rahvastikurände. Ja loomulikult see hakkab tulema lõunast põhja poole. Kas teie hinnangul on Eesti teinud piisavalt, kas Euroopa on teinud piisavalt, kas maailm on teinud piisavalt, et me saaksime oma planeeti kaitsta, et me saaksime oma lastele tagada tulevikus nende inimõigused?

12:10 Siseminister Mart Helme

Aitäh küsimuse eest! Mis tähendab piisavalt? Kui seda kasutada, siis peab olema kriteerium, mille järgi otsustada, et nüüd on tehtud piisavalt, nüüd on tehtud ebapiisavalt. Ma ei ole näinud, et keegi oleks seda kriteeriumi kusagil defineerinud. Seetõttu küsimus, kas oleme teinud piisavalt, on ambivalentne. Nüüd küsimus, kas Eesti on teinud jõukohaselt – see on võib-olla õigem küsimuseasetus. Ma arvan, et Eesti on püüdnud omalt poolt teha jõukohaselt, et kliimakeskkond ei kahjustuks, et meie rahvas meie riigi piirides, meie haldusala piirides oleks võimalikult heas keskkonnas, et meil oleks puhas vesi, et meil oleks puhas õhk, et meil oleks puhas toit – kõik need väga olulised asjad. Ma arvan, et kõik Eesti riigi valitsused, mitte ainult käesolev valitsus, on selle nimel töötanud.

Mis puutub teadlaste stsenaariumidesse, siis ma hiljaaegu lugesin ühte huvitavat artiklit selle kohta, et 1970. aastatel ennustati, et 1980. aastate lõpuks on maailma tabanud globaalne näljahäda. Kliima soojenemise asemel ennustati, et tuleb uus jäääeg, et kliima, vastupidi, jaheneb, et liustikud hakkavad mägedest allapoole tulema, jne. Teate, me ei peaks üksteist hirmutama, muu hulgas ka siin saalis, katastroofistsenaariumidega, mis ei ole siiani tõestamist leidnud ega täide läinud. Nii et vastus teie küsimusele on, et inimõiguste tagamine on osaliselt kindlasti seotud ilmastikuga, aga Eesti ei saa vastutada kõikide riikide, rahvaste, regioonide, kontinentide jäätmekäitluse eest näiteks. Ma arvan, et Eestis on suhteliselt heal tasemel jäätmekäitlus, mis ei ole kindlasti mitte mingiks teemaks näiteks paljudes Aafrika riikides ja paljudes Aasia riikides. Me saame olla eeskujuks, me saame olla *know-how* viijad ja muud seesugust teha oma ressursi piirides.

Kui ma vaatan neid äärmiselt informatiivselt sõnastatud küsimusi, siis näen, et siin tuleb terve rida küsimusi pensionidest, eelarvest, tööjõust – need on väga informatiivsed küsimused, mida on väga kerge ette valmistada siia saali tulles. Kui me need küsimused samuti võtame fookusesse, siis me

näeme, et meil on väga selge ressursipiir ees. See tähendab seda, et me ei saa päästa tervet planeeti. Alustame iseendast ja iseenda juures muu hulgas ka ilmastiku, keskkonna ja inimeste seostest inimõigustega.

12:13 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Yoko Alender, täpsustav küsimus, palun!

12:13 Yoko Alender

Et teid informeerida, hea Mart Helme, ma kinnitan, et need kriteeriumid on absoluutselt paigas. Soovitan teil tutvuda näiteks Maailma Meteoroloogia Organisatsiooni juhi, Soome professori andmetega. Ta pidas meile selsamal eesistumise üritusel väga hea loengu. Alla 1,5 kraadi soojenemist on see, mis me peame saavutama, et vältida katastrofaalseid ilmastikumuutusi, mis hakkaksid kaasa tooma kõiki neid asju, mida ma ennist mainisin. Aga tõesti, nagu te ka ütlesite, kõik algab meist endist – sellega ma olen absoluutselt nõus. Ja ma arvan, et loomulikult peab ka Eesti võtma selle vastutuse. Teatavasti Eestis on ikkagi 70% CO₂ heitmetest seotud põlevkivi kasutamisega. Ma küsingi järgmise aasta eelarvet ja tulevikuplaane silmas pidades, missugune on strateegia põlevkivienergiast väljumiseks ja kui palju on selleks järgmise aasta eelarves vahendeid ette nähtud.

12:15 Siseminister Mart Helme

No aitäh, et te mulle soovitusi jagate! Kui te oleksite oma küsimuse vormistanud nii, et see oleks inimõiguste seostest kliimamuutustega, siis ma võib-olla oleksin isegi lugenud neid soovitusi, mida te mulle siin praegu jagasite. Aga kuna te olete teema sõnastanud nii lakooniliselt – inimõigustest –, siis mul oli väga raske end ette valmistada siin saalis vastamiseks, pidades silmas kõiki inimõiguste- ja kliimateemalisi artikleid, raamatuid ja käsitlusi. Nii et palve teile: teinekord sõnastage oma küsimused nii, et neile oleks võimalik vastata informatiivsemalt.

Mis puudutab teie n-ö jätkuküsimust, siis ega kellelgi ei ole ju mingit kahtlust, et inimkonna ühine ülesanne on seista vastu ilmastikumuutustele niivõrd, kuivõrd see inimtegevuse kaudu võimalik on. Tuleb seista vastu keskkonna saastamisele niivõrd, kuivõrd see inimvõimete ja tehnoloogia abil saavutatav on. Keegi sellele absoluutselt vastu ei vaidle, nii et selles mõttes teie natukene süüdistav ja ründav toon ei ole asjakohane. Asjakohane oleks küsida, kuidas Eesti saaks olla eeskujuks, n-ö survegrupiks, et ka Kolmanda Maailma riigid, eelkõige Aafrika ja Aasia, kus, ma julgen öelda, enamikus riikides nendele küsimustele praktiliselt mingit tähelepanu ei pöörata, samuti meie pingutustega kaasa tuleks. Eesti on muidugi, selge see, meie kõigi meelest maailma juhtiv ja otsustav suurriik, meie oleme need, kes kliima soojenemist tagant tõukavad, ja me oleme ka need, kes on võimelised poolteist kraadi kliima soojenemist maha tõmbama – irooniliselt öeldes. Aga tegelikult on meil ainult üks võimalus: olla eeskujuks, olla agitaator, olla survegrupp. Meie maailma vihmametsi, ookeanisügavusi ja kosmoseavarusi olulisel määral mõjutada ei saa. Me saame midagi ära teha ainult oma eeskujuga.

12:17 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Urmas Kruuse, palun!

12:17 Urmas Kruuse

Aitäh, austatud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Mulle jäi ühest teie vastusest kõrvu selline rõhuasetus, et Eesti peab ise oma inimeste eest hoolitsema, püüdma hoida seda väärtuslikku keskkonda, tegema seda paremaks. Teiselt poolt me oleme märganud, et teatud küsimustes, mis puudutavad koostööd teiste riikidega, olete nii teie kui ka teie erakond olnud hästi tõrjuv ja jätnud selgelt mulje, et me tegelikult olemegi maailma vägevad ja meid väliskaubandus ja kliimateema üldse ei huvita. Teie keskkonnaminister on küll natuke teistsugusel seisukohal.

Aga mind nagu hirmutab see jutt tollest artiklist, millest te rääkisite – näljahädast kaheksakümnendatel aastatel. Me ju peame tõdema, et näljahäda pole maailmast kadunud, see on pigem laiemas mõttes süvenenud. See, et meil siin läheb praegu väga hästi, ei tähenda seda, et kuskil mujal maailma nurgas nälga ei ole. Ja minu küsimus on selline. Kui me tahame siin väikesel maakamaral oma inimeste eest seista ja pakkuda neile parimat elukeskkonda, siis on minu arvates hädavajalik teha koostööd teiste riikidega, kaasa arvatud nende riikidega, kus asjad nii korras ei ole. Kas teie olete võimeline koos teiste

teie erakonna esindajatega valitsuses tegema koostööd teiste riikidega? Mõni teie minister ei soovi isegi välismaale sõita ja kui nad sinna sõidavadki, siis kohtuvad meie kaasmaalastega. Palun kommenteerige seda!

12:19 Siseminister Mart Helme

No ma ei tea, need on niisugused ajakirjanduslike kuulujuttude põhjal konstrueeritud, ma julgen isegi öelda, inkrimineeringud, süüdistused. Ma jõudsin täna öösel kell üks Luksemburgist tagasi, ma ei ütleks, et ma ei tee koostööd ega suhtle teiste riikidega. Ma tean, et Martin Helme on praegu teel Luksemburgi, järgmisel nädalal on ta Ameerika Ühendriikides. Ma ei saa aru, millel põhineb see jutt, et me ei ole valmis kellegagi koostööd tegema. Oleme valmis – oleme valmis koostööd tegema ja teemegi. Aga mitte pakasuha-koostööd, vaid võrdsetel alustel ja sisulist koostööd.

Meie maaeluminister Mart Järvik on teinud mitu visiiti, et arendada suhteid väga suurel ja väga olulisel turul, nimelt Hiina turul. Ta on sõlminud juba eellepinguid Eesti põllumajandussaaduste eksportimiseks Hiinasse. Ma arvan, et see on väga oluline ja väga suur samm edasi. Võin tuua näiteid ka teiste ministrite tegevusvaldkondadest. Mingisugune jutt sellest, et me ei käi – see kõik on ajakirjanduslik laim. Miks ajakirjandus meid laimab, seda tuleb küsida nende ajakirjanike käest, kes seda teevad. Näiteks nädalavahetusel ma lugesin suurepärasest üllitist ühe Postimehest vallandatud ajakirjaniku sulest. See ilmus Eesti Päevalehe nime all Delfis ja ütles selge sõnaga, et Mart Helme on loll, Martin Helme on loll, Moonika Helme on loll ja pealekauba ka Evelin Ilves on loll. Selline suurepärase artikkel ilmus Taavi Minniku sulest – no aitäh! Ma millegipärast arvan, et ma ei ole loll, ja ma arvan, et ka Martin ei ole loll, ja ma tean, et minu abikaasa samuti ei ole loll, ja ma ei ole kunagi pidanud lolliks ka Evelin Ilvest. Aga kui te selle artikli aluseks võtate ja usute seda, mida seal kirjutatakse, siis ongi niimoodi, et te esitasite praegu väga lollile inimesele küsimuse, targa küsimuse, millele see loll inimene vastata ei oska.

12:21 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

2. 12:21 Regionaalsed töökohad

12:21 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme edasi teise küsimuse juurde. Küsija on Ivari Padar, vastaja riigihalduse minister Jaak Aab, teemaks on regionaalsed töökohad. Palun!

12:21 Ivari Padar

Aitäh! Kõigepealt ma soovin tänada Riigikogu juhatust usalduse eest, et ma olen täna positsioneerunud number kaheks. Ja teiseks: härra minister, nüüd juba neli aastat tagasi hakati käsitlema haldusterritoriaalset reformi ja maavalitsuste ümberkorraldamist. Üles kerkisid teemad, milline võiks olla tasandav mehhanism olukorras, kus, mäletan, regioonides jäi vähemaks 700 töökohta. Ja siis valitsus tuligi välja regionaalsete töökohtade plaaniga. Minu mäletamist mööda esimene etapp oligi 2017–2019, rubriigiks "Tuhat töökohta". Nüüd siis jookseb aasta 2019 ja ma tean, aga ei ole leidnud veel andmeid – te saate need kindlasti mulle saata –, et valitsusel on uus plaan, mis puudutab järgmisi aastaid ja regionaalseid töökohtasid. Kas te annaksite meile kõigepealt ülevaate, mis on sellest eelmisest plaanist saanud ja millised on edasised perspektiivid?

12:22 Riigihalduse minister Jaak Aab

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Hea küsija, tänan selle väga sisulise ja aktuaalse küsimuse eest! Seda teemat me oleme jõudnud valitsuskabinetis selles uues valitsuses juba arutada. Nii nagu te märkisite, eelmine esialgne plaan kinnitati 2017. aasta kevadtalvel. Ehk siis kaks ja pool aastat on möödas. Viimased arvud on koondatud augustikuus, kuna algatatud protsessid tegelikult ju ei lõppe täpselt ühe valitsuse lõpuga või Riigikogu valimisega, need käivad edasi. Praeguseks on kogunumber 1037 töökohta eri regioonides. Tõesti, ohumärgid olid ju nii maavalitsuste kaotamine kui ka omavalitsuste reform, mis võisid regioonides töökohti vähendada. Seda tuli kindlasti vähemalt leevendada mingi meetmega. Ega me selle protsessi alguses väga targad ei olnud, nüüd oleme kõvasti

targemaks saanud. Selle protsessi käigus on Tallinnast välja kolinud teatud terviküksusi, näiteks Erametsakeskus, Rahvakultuuri Keskus, Integratsiooni Sihtasutus. Üks eesti keele maja on nüüd Narvas. Ka on üle viidud eri asutustest-ametitest üksikuid töökohti.

Me oleme selle protsessi käigus selgesti targemaks saanud selles suhtes, et niisugune, ütleme, universaalsete kaugtöökohtade loomine on tänapäeval loogiline ja loomulik protsess. Mitmed asutused-ametid on seda järjest rohkem kasutama hakanud. Põhimõtteliselt on nii, et kui Tallinnas jääb töökoht täitmata ja seda töökohta on vaja ja kui see on kohaneutraalne, kui, ütleme, kliendibaas või teenus ei ole seotud Põhja-Eesti või Tallinnaga, siis saavad kõik asutused-ametid rakendada üle-eestilist värbamist. Sellise värbamise käigus ongi eri maakonnakeskustesse inimesi tööle võetud. Veidi kergem on see olnud Keskkonnaministeeriumil ja Maaeluministeeriumil, kuna neil on maakonnakeskustes üksused ees. Võib-olla teistel asutustel on veidi raskem. Meil ongi plaan, et kui samas on käimas ka riigimajade projekt, siis selle projekti puhul me arvestame teatud hulga universaalsete töökohtadega: ükskõik milline asutus-amet saab omale riigimajas füüsilise töökoha, kui ta leiab sinna inimese, kelle palgata.

Edasise plaani kohta ütlen lühidalt, et kabinetis on see käinud. On ära otsustatud, et see üle-eestiline värbamine peaks põhimõtteliselt toimuma asutustes-ametites, riigiüksustes, aga ka riigi sihtasutustes ja riigi osalusega äriühingutes. Mina olen sellesisulise kirja vastavalt kabineti otsusele kõigile ministeeriumidele ja ministritele edastanud.

12:25 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Ivari Padar, täpsustav küsimus, palun!

12:25 Ivari Padar

Lugupeetud härra minister! Meil on kasutusel sellised terminid nagu rahapesu ja rohepesu. Kui palju te nüüd selles kontekstis olete vaadanud kogu seda protsessi pilguga, kui palju meil paberipesu on? Ma pean silmas olukorda, kus sisuliselt inimesed on niigi töötanud nn kohtadel. Nad on töötanud Tallinna struktuuriüksuse alluvuses ja nende puhul on lihtsalt Tallinna üksus nimetatud kohalikuks üksuseks. See on üks võimalus. Ja teine teema on see, mil määral on protsess toimunud nii, et Tallinna lähilinnades loodud töökohtadel töötavad lihtsalt inimesed, kes elavad Tallinnas ja on hakanud iga päev edasi ja tagasi sõitma. Selgitage seda sisulist poolt: kas eelkõige maakonnakeskustes tegelikult ka elavad kõrge kvalifikatsiooniga inimesed, kes seal neid töökohti on hõivanud? Või on toimunud selline fiktiivne või näiline tegevus? Kas te olete sellele poolele tähelepanu pööranud ja vaadanud, kuidas protsess tegelikult toimunud on?

12:27 Riigihalduse minister Jaak Aab

Täna küsimuse eest! Jah, olen ikka vaadanud. Olen ise ka kohal käinud. Noh, kaks näidet, kus ma hiljuti olen käinud: Sotsiaalkindlustusameti üks üksus avati Türil, ka käisin ma EAS-i üksuses Pärnus. See juhtus ühe nädala jooksul. Üldine tagasiside on positiivne ja igal juhul vähemalt nende näidete puhul on tööjõud leitud just nimelt sealt piirkonnast. Mida inimesed ütlesid? Et neil oli piisavalt aega, see protsess kestis poolteist-kaks aastat. Üleöö ei juhtu midagi. Kui me tahame üleöö ühe asutuse lahti kangutada ja visata teise Eesti otsa, siis see ei ole praktiliselt võimalik. Arvestada tuleb ka teatud spetsiifilisi probleeme. Selles protsessis on ju olnud mitu nn sektorit. Näiteks on sisse arvestatud ka teatud uued tökohad, mis on loodud üle Eesti. Need on reeglina olnud töötukassas ning Politsei- ja Piirivalveamet hakkas uuesti looma konstaablite kohti üle Eesti. No sellised kaks näidet.

Mingit süstemaatilist trikitamist ma ei ole küll avastanud. Aga on probleemseid kohti. Kui Rakverre viidi Eesti Geoloogiateenistus – ausalt öeldes see otsus tehti enne seda, kui mina eelmine kord minister olin, ja see oli siis valdkonna otsus, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi otsus –, siis tegelikult see teenistus loodi praktiliselt uuesti. Ma käisin hiljuti ka seal Rakveres ja neil on muidugi probleeme. Need spetsialistid on Tallinnaga seotud ja seal on kindlasti vajalik mingi üleminekuaeg. Osaliselt nad käivadki Tallinnast töö, osa inimesi on ka leitud kohapealt või sellest piirkonnast. See võtab kindlasti kauem aega. Aga muidugi, kui soovida terviküksusi välja viia, siis peab nende spetsiifikat arvestama – see on nagu õpetuseks. Samas, kui loogiliselt mõelda, siis üks maavarad meil ongi seal kandis ja geoloogiateenistus, kui puhtloogiliselt läheneda, võikski asuda seal. Aga see üleminekuprotsess on kindlasti keerulisem. Seal on tegelikult enamikus töö, teadlased, kõrgesti haritud inimesed, ja sellist koosseisu üleöö kohapeal ei komplekteeri. Aga on olnud ka nii, et Tallinnast on sinna tööle mindud.

Samas paar inimest, kes olid sunnitud Tallinnas tööl käima, läksid tööle Türile Sotsiaalkindlustusametisse. Ja Pärnust osa inimesi, kes olid sunnitud Tallinnasse tööle sõitma, läksid tööle Pärnusse EAS-i üksusesse. Nii et on ka selliseid inimesi ja me peame ka nende peale mõtlema. Üldine sõnum on, et riigipalgalisel töökohal on võimalik töötada ka seal, kus ei ole keskkontorit või keskasutust. Tulevikku vaadates ei pea inimene siduma oma elu ainult Tallinna või Tartuga.

12:30 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Urmas Kruuse, palun!

12:30 Urmas Kruuse

Aitäh, austatud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Nende regionaalsete töökohtadega kaasneb ka palju negatiivset, nagu te ka ise rääkisite. Tegelikult on üsna probleemne, kui me tekitame mõttetut pendelrännet. Küsimus ei ole ainult selles, et inimesed peavad kaugele tööle sõitma, küsimus on ka selles, et nende perede elumudelitesse tungitakse päris kõvasti sisse, perede tegevus tuleb ümber korraldada. Aga peale selle, et seati sihiks osa töökohti Tallinnast välja viia, lepiti töövõimereformi raames kokku, et valitsus peab väga tõsiselt tegelema ka vähenenud töövõimega inimeste ametiasutustesse tööle võtmisega. Riigiasutused peaksid olema eeskujuks, pakkudes neile töökohti. Ma tahaksin teada, kuidas sellega on läinud. Kui palju on neid inimesi pärast kokkuleppe sõlmimist tegelikult tööle võetud?

12:31 Riigihalduse minister Jaak Aab

Täna küsimuse eest! Ma kõigepealt vastan teie esimestele väidetele, et on väga palju pendelrännet ja üldse negatiivset. Nagu ma ütlesin, teistes maades on sellega kogemusi. Soomes on lausa seadus, et kui mingisuguse asutuse või ameti tööd ümber korraldatakse, siis see asutus või amet peab otsima asukohta väljaspool Helsingit. Neil on see praktika olemas. Jah, see võtab aega. Tuleb anda teatud aeg ümberkujundamiseks, et asutus hakkaks mujal piirkonnas korralikult tööle. Ongi üleminekuaeg ja pendelränne sellel ajal on ka täiesti loomulik. Me ei saa öelda, et protsess on ainult negatiivne. Viimaks kõik settib, laabub. Põhimõtteliselt kehtib reegel, et teatud üleminekuperioodi jooksul umbes 25% inimesi kolib pealinnast uude kohta ja 75% palgatakse kohapeal. See on niisugune rusikareegel. Mis puudutab vähenenud töövõimega inimesi ja seda, kuidas nende värbamine on läinud, siis see plaan oli jah mõni aasta tagasi. Olid isegi konkreetsete numbrid kirjas. Mina täna jään kahjuks vastuse võlgu. Ma mäletan, et korra austatud Riigikogu liige juba esitas selle küsimuse, nüüd ma luban, et ma vastan kirjalikult. Meil ei ole tõenäoliselt tehtud eraldi kokkuvõtet. Kui seda on teinud Sotsiaalministeerium, siis see võiks olla küsimus sotsiaalministrile. Aga ma märgin selle küsimuse endale üles. Kindlasti see on oluline teema. Riigihalduse ministril on kohustus teha avalikust teenistusest ülevaadet – see küll ei hõlma kogu avalikku sektorit – ja ma käisin selle ülevaatega teie ees. Kindlasti võiks ülevaates kajastuda ka see number. See on oluline teema ja ma kindlasti ka sotsiaalministriga sellest räägin. Võib-olla võiks selles koondis, mis siin igal aastal avaliku teenistuse kohta esitatakse, olla ka rida, kust näeb, kui palju me selliseid inimesi kaasame. Kindlasti see on väärt tähelepanek.

12:33 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

3. 12:33 Eelarve

12:33 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme edasi. Järgmine küsija on Maris Lauri, vastaja siseminister Mart Helme peaministri ülesannetes ja teemaks eelarve. Palun!

12:33 Maris Lauri

Aitäh, hea istungi juhataja! Härra Helme peaministri ülesannetes! Riigieelarve seaduse § 4 kohaselt peab Vabariigi Valitsus seda avalikult põhjendama, kui ta ei arvesta eelarvenõukogu seisukohtadega. Ja Rahandusministeerium peab kommenteerima ja põhjendama riigi makromajandusprognoosi ja riigi

rahandusprognoosi kohta antud hinnangut. Sama seaduse § 18 põhjal peab seda tegema kahe nädala jooksul. Nüüd on kaks nädalat mööda saanud, aga mida ei ole, on Vabariigi Valitsuse põhjendused ja Rahandusministeeriumi põhjendused. Minu küsimus: kas Vabariigi Valitsus täidab Eesti Vabariigi seadusi või mitte?

12:34 Siseminister Mart Helme

Aitäh! Jah, Vabariigi Valitsus täidab Eesti Vabariigi seadusi. Aga millest johtub see viivitus, seda ei ole ma hetkel kompetentne teile vastama.

12:34 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Maris Lauri, täpsustav küsimus, palun!

12:34 Maris Lauri

Aitäh! Ma loodan, et te annate selle sõnumi kindlasti peaministrile ja ka rahandusministrile edasi, nad peaksid sellele küsimusele avalikult vastama. Aga vahest te valitsuse liikmena suudate vastata vähemalt ühele eelarvenõukogu etteheitele või asjaolule, millele nõukogu tähelepanu juhib. See on asjaolu, et kuna riigieelarve kulude poolel ei peeta väga täpset arvestust ja arvestus on hektiline, see esitatakse märkimisväärse viitajaga, siis on väga keeruline pidada ajakohast järke, kas kulud vastavad eelarvele. Mis võib juhtuda, on see, et näiteks järgmise aasta märtsis leiame me või leiab teie valitsus ennast olukorrast, nagu leidis härra Jüri Ratas selle aasta märtsis: selgub, et eelarve on suures miinuses. Mida te kavatsete ette võtta, et sellist asja ei juhtuks?

12:36 Siseminister Mart Helme

See on muidugi väga keeruline tehniline, aga samas ka spekulatiivne küsimus, millele otsest konkreetset vastust on väga raske anda. Mida valitsus kavatseb? Valitsus kavatseb väga selgelt tegelikult revideerida senist fiskaalpoliitikat Eesti Vabariigis. Me kavatseme teha riigieelarve revisjoni. Me kavatseme läbi vaadata, missugused kulud on põhjendatud, missugused on põhjendamatud, missugused on ajale jalgu jäänud, mida võib vähendada, mida võib suurendada. Me peame loomulikult arvestama ka seda perspektiivi, mis on seotud Euroopa Liidu finantseerimisliinidega. Nii et see on väga keeruline küsimus. Ja ma pean muidugi tunnistama, et ma ei ole finantsist. Kõiki neid keerdkäike ja peensusi ei oska ma niimoodi puusalt tulistades kommenteerida. Me nägime ka eelarve koostamise ajal, kui keeruline oli eri eelarveridade, kuidas ma ütlen, omavahel tasakaalu ajamine. Väga palju oli kaasatud eksperte, kes pidid väga paljudel puhkudel selgitama, miks lahendused on just nimelt niisugused, mitte teistsugused. Nii et ma tahan öelda seda, et fiskaalpoliitika vaadatakse üle, see on tegelikult juba alanud. Me keerame piltlikult öeldes kõik kivid tagurpidi ja vaatame, mis putukad ja vähid seal all elavad, kas nad on söödavad või söödamatud. Ja see on ka vastus sellele, mida me kavatseme teha juhul, kui selgub, et eelarvelaekumistega ei lähe prognoositult hästi.

12:38 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Urmas Kruuse, palun!

12:38 Urmas Kruuse

Aitäh, austatud istungi juhataja! Auväärt minister! Ma saan sissejuhatavalt öelda, et me väga toetame teie mõtet revideerida viimase kolme aasta valitsuse fiskaalpoliitikat. Te võite Jüri Ratasele edasi öelda, et ka Riigikogus on inimesi, kes seda väga tugevalt toetavad, sest see vajab tõelist revideerimist. Aga minu küsimus tuleb eelarve kontekstis. Me oleme seda eelarvet näinud ja märganud avalikkuses kommentaare, mis minule üllatuseks on seotud põllumajandustoetustega. Kui ma õigesti mäletan, siis kolm erakonda pühalikult kirjutasid alla, et üleminekutoetused jätkuvad täies mahus. Seda lubasid enne valimisi kõik need kolm erakonda, kes praegu valitsuses on, aga nüüd tundub, et kui hääled saadi kätte ja pääseti pukki, siis on see lubadus unustatud. Mina tahaksin teie käest, kes te täna täidate siin peaministri rolli, kuulda, miks seda väga kõlavalt antud lubadust ilmselgelt ei ole täidetud, ei ole leitud üleminekutoetust 15,3 miljoni ulatuses.

12:39 Siseminister Mart Helme

Aitäh! Põhimõtteliselt ma jagan teie muret põllumeeste pärast, maaelu pärast tervikuna. Olles aastakümneid olnud selline kahe pere koer – osaliselt maal elanud, osaliselt linnas elanud –, tunnen ma üsna hästi maaelu ja tean probleeme-muresid, mis seal on. Tahan veel seda öelda, et Jüri Ratase esimene valitsus on esimene valitsus ja teine valitsus on teine valitsus. Need ei ole identsed ja ka nende poliitilised lähenemised, muu hulgas eelarvele, ei ole identsed. Seda ma võin teile kinnitada. Mis puutub nn *top-up*’i, siis jah, ütleme nii, et meil mingil läbirääkimiste perioodil oli *top-up*’i koha peal ümmargune null. Suure otsimise, ümberpaigutamise ja sõna otseses mõttesaju väänamise tulemusena me leidsime siiski 5 miljonit riigipoolseks toetuseks. Aga ma võin teile öelda, et see ei ole praegu lõplik seis. Me otsime veel lisavahendeid. Valitsuse endise liikmena te kindlasti teate, kui keeruline on eelarve eriridade pealt raha ümber suunata teiseks otstarbeks. Me otsime neid võimalusi ja meil tegelikult on võimalik leida see puudu olev 10 miljonit. Kuidas me selle vormistada suudame, seda ma ei julge teile praegu öelda. Veel kord: ma ei ole finantsist, aga me oleme kaasanud ka Rahandusministeeriumi spetsialistid ja me pingutame selle nimel, et põllumeeste toetusi tõsta. See on mu vastus.

12:41 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

4. 12:41 Pensionid

12:41 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme edasi neljanda küsimuse juurde. Küsija on Indrek Saar, vastaja siseminister Mart Helme peaministri ülesannetes, teemaks on pensionid. Palun!

12:41 Indrek Saar

Aitäh, hea istungi juhataja! Lugupeetud siseminister peaministri ülesannetes! Teie koalitsioon on võtnud nõuks pensioni teise samba sisuliselt ära lammutada. Teie nimetate seda vabaks laskmiseks. Samas te ei ole teinud ühtegi mõjuhinnaangut selle kohta, mis siis tegelikult juhtuda võiks. Eri küsitlusfirmad on siiski inimeste käest küsinud ja vastused näitavad seda, et väga suur osa nendest, kellel teine sammu olemas on, kavatseb selle raha välja võtta. See tähendab seda, et teine sammu märkimisväärse osa Eesti inimeste jaoks tulevikus enam ei eksisteeri. See omakorda tähendab seda, et meil ei ole tegelikult mitte mingisugust lahendust sellele probleemile. Me ei ole avalikkuses kuulnud ühtegi alternatiivi. Küllap teie olete seda omavahel valitsuskoalitsioonis pidanud siiski arutama, mida me teeme olukorras, kus rahvastikuproгноos ütleb, et tööealisi inimesi jääb järjest vähemaks ja veel kiiremini kasvab vanaduspensionistide inimeste arv. See omakorda tähendab seda, et esimese samba pension ei taga inimestele tulevikus enam kuidagi toimetulekut ja need, kellel teist sammast ei ole, peavad tulevikus hakkama saama tänases mõistes 320–330 euroga. Ilmselt meist enamik ei kujuta ette, kuidas inimene sellega toime tuleks, kuidas sellega toimetulek garanteeritud oleks. Milline on teie arusaam sellest, missugune võiks olla lahendus? Paarikümne, kolmekümne või tegelikult juba kümne aasta pärast hakkavad need probleemid ilmselt osaliselt ilmnema, aga kuidas need noored inimesed, kes on alles hiljuti tööturule läinud ja mitme aastakümne pärast pensionile jäävad, selles kontekstis tulevikus hakkama peaksid saama? Mis see lahendus on?

12:43 Siseminister Mart Helme

Aitäh! Lahendus on väga üheselt mõistetav: majanduskasv, töövõime kasv, kulude kokkuhoid. Lahendused on olemas. Muide, ma ei ole küll jurist, aga ma olen vaadanud mõningaid n-ö juristide filme. Teie küsimuseasetus kukuks kohtus kohe läbi, sest see on puhtalt spekulatiivne. Võib juhtuda, et ei saa, võib olla võimalik, et ei ole võimalik – niisugused küsimuseasetused juriidiliselt absoluutselt ei lendaks.

Mis puutub teise pensionisambasse, siis selle sambaga on asjad nii, et mina ei tea, et teise pensionisamba reformi eelnõu oleks siin Riigikogus menetluses. Seda ei ole menetluses, ja seda ühel väga lihtsal põhjusel: töö selle eelnõu kallal käib. Valitsus tellib järjest mõjuanalüüse ja need saabuvad meile, ja nende mõjuanalüüside alusel me paneme kokku ka selle eelnõu, mis saadetakse teile, lugupeetud Riigikogu, arutamiseks, menetlemiseks. Sündmustest ettearutamine ja juba ette millegi

demoniseerimine ei ole tõenäoliselt kõige mõistlikum. Mõistlikum on ära oodata, missugune on see eelnõu, ja siis on ka võimalik selle parandamiseks ettepanekuid teha või kui see eelnõu ei leia siin lugupeetud saalis toetust, siis see menetlusest välja arvata, maha hääletada. Need on need valikukohad siin.

Mis puutub meie demograafilisse pilti, siis demograafiline pilt ei ole tööhõive seisukohalt sugugi nii lootusetu. Meil on üle 30 000 inimese, kes on tööjõuturul kaasamata. Me näeme praegu ka seda, et Eestisse pöörduvad järjest enam tagasi inimesed, kes on siit vahepeal ära läinud. Me näeme, et majandus tõmbub meile lähedastes naaberriikides, eelkõige Soomes kokku, mis tähendab, et seal tööjõuvajadus kahaneb. Aga me näeme ka seda, et sealgi püütakse läbi ajada võimalikult odava tööjõuga, mida on hakatud tooma juba kolmandatest riikidest. Eesti töötajad ei ole selles konkurentsisis enam nii heal positsioonil kui veel mõned aastad tagasi ja nad tulevad koju tagasi, mis meie tööjõuvajaduse probleemi selgelt leevendab.

Aga lõpetuseks ma paneks kokku kaks temaatikat, mis siin saalis tunduvad olevat meelistemaatikad. Üks on kliimatemaatika ja teine on tööjõu temaatika, ka majanduskasvu temaatika. Need kaks asja on tegelikult omavahel otseselt seotud. Ei ole mingit kahtlust selles, me võime siin arutleda kliima soojenemise või mittersoojenemise ja selle põhjuste või mittepõhjuste üle, aga selge on, et poliitiline kurss, mis on Euroopa Liidus praegu võetud seoses kliimaga, on tohtu katalüsaator uute tehnoloogiate kasutusele võtmiseks, uute tehnoloogiate leiutamiseks ja arendamiseks. See kindlasti muudab lähema kümnendi jooksul oluliselt tööhõive, majandusstruktuuride ja tööviljakuse pilti. Nii et ma ei ole nii pessimistlik, et väita, et tänapäeva noortel ei ole võimalik tulevikus hakata pensioni saama.

12:47 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Indrek Saar, täpsustav küsimus, palun!

12:47 Indrek Saar

Väga tore oli kuulda, milline usk on teil uutesse taastuenergia tehnoloogiatesse, usk, et see võib maailma muuta. Selles mõttes ma jagan teie seisukohta. Ma loodan, et selliste arengute toetamine kajastub ka valitsuse tegevuspraktikas. Aga te alustasite küsimusele vastamist kriitikaga minu küsimuse pihta – see nagu ei toetunud piisavalt faktidele. Ometi: valitsus ei ole teinud ühtegi mõjuanalüüsi, mida toob endaga kaasa teise samba lõhkumine. Ja selles kontekstis te ei paku ju mitte mingisugust lahendust. Minu ettepanek teile on, et teeme siis lihtsat matemaatikat. Kui me vaatame tänast rahvastikuproгноosi, siis me näeme, et 30 aasta pärast selle jaoks, et hoida samasugust tööealiste ja pensioniealiste suhet, on vaja 400 000 tööealist inimest juurde. Ka siis, kui me oleme kaasanud need 30 000 inimest, keda te mainisite, kes on praegu tööturule kaasamata, ka siis, kui Soomest ja teistest riikidest on võib-olla 100 000 inimest Eestisse tagasi tulnud, me vajame ikkagi veel 250 000 – 270 000 inimest juurde. See eeldaks ilmselt, et iga naine sünnitab umbes kaks korda rohkem lapsi kui praegu. Või siis me toome sisse võõrtööjõudu, millele te ka viitasite? Kas see on siis perspektiiv, mida te meile pakute?

12:49 Siseminister Mart Helme

Aitäh! Ma ei paku sugugi seda perspektiivi. Ma veel kord rõhutan, et väljapääs on targemas ja efektiivsemas majanduses. See on võimalik ja see on tegelikult see, mida me tahame. Meie ei tee Eestit rikkaks 200 000 või 400 000 orja tööjõu ekspluateerimisega. Kusjuures need, kes tulevad praegu siia tööle madala palga eest, ei ole homme enam nõus selle madala palga eest töötama. See on nõiaring, millest me välja ei pääse. Väljapääs on targas majanduses, millesse tuleb teha investeringuid. Olen nõus, et neid investeringuid on tehtud aastate vältel liiga vähe. Neid uuringuid on tehtud aastate vältel liiga vähe! Paneme õlad kokku – opositsioon ja koalitsioon – ja otsime võimalusi, kuidas seda tagant tõugata! Mis puutub mõjuanalüüsidesse, siis ma veel kord kordan: valitsus tegeleb sellega. Need analüüsid tulevad ja need võetakse arvesse selle eelnõu koostamisel, mis tuleb siia lugupeetud saali teie laudadele. Nii et ma ei ütleks, et see on täiesti lootusetu üritus.

12:50 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Urmas Kruuse, palun!

12:50 Urmas Kruuse

Aitäh, austatud istungi juhataja! Auväärt ettekandja! Mulle tundub, et te ajate siin Riigikogu liikmetele pada. Miks ma seda arvan? Seepärast, et kui me jälgisime Eesti Pangas toimunud pensionisammaste arutelu, siis auvärt rahandusminister Martin Helme ütles, et te võite siin arutada hommikust õhtuni, aga valitsus on oma otsuse teinud. Te üritate meile täna maha müüa rahustavaid tablette ja öelda, et ärge muretsege, me teeme kõik mõjuanalüüsid, ärge närvitsege, kõik läheb suurepäraselt. Kui püüda kuidagi emotsionaalselt kirjeldada seda plaani pensionisambaid tõsiselt lammutada, siis kui hea riigimees Tõnisson siin saalis oleks, siis ta ilmselt kasutaks väljendit, mis on pärit tema raamatust: tegemist on kõlberüüstega, mille puhul ei mõelda tulevikule absoluutselt. Heaoluühiskondade majanduskasv ei pruugi olla rohkem kui 1–2% aastas ja kui maksumaksjaid jääb vähemaks, siis ma ei kujuta ette, mismoodi ilma kogumiseta on võimalik seda süsteemi üleval hoida. Austatud peaministri ülesannetes Mart Helme, miks te uinutate Riigikogu ja ütlete, et küll tulevad uuringud, kui te valitsuses olete asja ära otsustanud? Kas te siis üldse oma lähikondlastega ei suhtle?

12:51 Siseminister Mart Helme

Aitäh! Mina ei uinuta siin kedagi. Ma püüan küll võrdlemisi teravalt esineda, et te siin magama ei jääks. Ütleksin niimoodi, et siin on nüüd emotsionaalsed eelkõige pankurid ja fondihaldurid, kes on väga sügavalt mures, sest nende sissetulekud kahanevad, sest nad peavad tõenäoliselt hakkama tegema riskantsemaid investeeringuid ja nende eest vastutama. See on neile selgelt murekoht. Siiani oli ju väga mõnus: lesi, jalad seina peal, ja raha tiksub. Neile tiksus raha rohkem kui nendele, kelle raha nad tiksutasid. Me selle olukorra tahaksime likvideerida. Meie fookuses on inimesed, raha tegelikud omanikud, mitte need, kes selle raha pealt dividende teenivad. Siin on väga põhimõtteline vahe. Ja mulle on suhteliselt arusaamatu, et üks vasakpoolne erakond on mures pankurite pärast, mitte inimeste pärast. See on päris kummaline.

Aga räägime korra veel tööjõust ja hõivatutest. Härra Kruuse peaks hästi teadma, et nõukogude aja lõpul – ma võin protsendiga eksida, aga suurusjärg peaks õige olema – tervelt 15–20% elanikkonnast oli hõivatud põllumajanduses. Nüüd on põllumajanduses hõivatuid 3%. Eks ole! Selle ümmarguselt 25 aasta jooksul on toimunud tohutu kvalitatiivne hüpe. Kui me räägime siin sellest, et aastal 2030 on võib-olla niisugune katastroofiolukord, et keegi enam pensioni ei saa, noored inimesed on elu lõpuni määratud orjusesse, siis need on kõik spekulatiivsed väited, millel puudub samuti igasugune analüüsipõhine tõestus. Missugune analüüsipõhine tõestus siin on? Kui me räägime uutest tehnoloogiatest, siis kas aastal 1992 kujutas keegi ette, et meie põllumajandus saab olema niisugune, nagu see on aastal 2019? No ega ikka eriti keegi ei kujutanud ette küll! See ongi progress ja progress seisab meil ees ka tulevikus. Me ei jää seisma siia, kus me praegu oleme. On väärt võtta aluseks tänane olukord ja projekteerida see 20 aasta kaugusesse perioodi. See on väärt, see on spekulatiivne ja seda võib küll poliitilises retoorikas kasutada mingite asjade demoniseerimiseks, aga sellel ei saa reaalsuses vastet olla. See ongi vastus teie küsimustele.

12:54 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Lõpetan ka neljandale küsimusele vastamise.

5. 12:54 Kommunismi kuriteod

12:54 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme edasi. Tänane viies küsimus: küsija on Eerik-Niiles Kross, vastaja siseminister Mart Helme peaministri ülesannetes, teemaks on kommunismi kuriteod. Palun!

12:54 Eerik-Niiles Kross

Hea istungi juhataja! Hea siseminister! Hiljuti möödus 80 aastat Molotovi-Ribbentropi pakti sõlmimisest ja sellega seoses võttis Euroopa Parlament vastu ühe üsna unikaalse resolutsiooni. Ma ütleksin, et see resolutsioon vastab sealt majast tulnute seas, mida ma seni olen näinud, võib-olla kõige rohkem Eesti rahvuslikele huvidele. Ehk vaid üks 1983. aasta dokument on parem. Mida selles resolutsioonis öeldi? Seal mõisteti üheselt hukka kommunistlike ja fašistlike režiimide kuriteod – ühe puuga pandi neile. Eriti Nõukogude Liidu omad mõisteti hukka, sh Balti riikide annekteerimine 1940. Aga veel olulisem on, et

Euroopa Parlament leidis, et Venemaa praegune juhtkond teeb pingutusi ajalooliste faktide moonutamiseks ja õigustab Nõukogude totalitaarse režiimi kuritegusid. Euroopa Parlament peab seda tegevust "ohtlikuks osaks Venemaa infosõjast demokraatliku Euroopa vastu". Dokumendis anti mitmeid soovitusi ka liikmesriikide valitsustele, mida edasi teha. Ükski Eesti valitsuserakonna saadik selle resolutsiooni poolt ei hääletanud. Yana Toomi puhul see mind ei üllata, aga ka Jaak Madison jättis hääletamata. Ma nüüd küsin, kas meie saadikute käitumine peegeldab ka Vabariigi Valitsuse hoiakut selles resolutsioonis väljendatud seisukohtade ja soovitude suhtes, ja kui ei väljenda, siis mis teie seisukoht on. Kas Vabariigi Valitsus kavatseb täita selles resolutsioonis antud soovitusi ja kas Nõukogude Liidu kuritegude hukkamõist koos fašistlike režiimide kuritegude hukkamõistuga ja vastutegvus Venemaa ajaloovõltsingutele on teie arvates tänase Eesti rahvuslikes huvides?

12:56 Siseminister Mart Helme

Noh, see oli niisugune, kuidas ma ütlen, keskkooli essee moodi küsimus. On ju väga selge, miks nad ei hääletanud. Ma ei räägi Yana Toomist. Esiteks ei ole ta minu erakonna liige ja teiseks ma ei vastuta absoluutselt tema tegude eest, nii nagu ma ei saa vastutada ka ühegi teise sõltumatu rahvasaadiku tegude eest. Aga küsimus on milles? Küsimus on selles, mis organisatsioon on Euroopa Nõukogu. Mis organisatsioon see on, kes taastas täielikult Venemaa volitused – Venemaa, kes okupeerib Krimmi, okupeerib Lõuna-Ossetiat, okupeerib Abhaasiat, okupeerib, peab sõda Ida-Ukrainas? Mis organisatsioon see on, kuhu kuulub selline liige? Sain ma millestki valesti aru? (Keegi kommenteerib saalist.) Aa, jutt on Euroopa Parlamendist? Siis ma sain valesti aru.

Ma ei oska öelda, ma ei tea, mis kaalutlused neil seal olid, aga ma arvan, et kaalutlused olid enam-vähem samad. (Saalis räägitakse vahele.) Küllap ... Vabandust! Ma ei ole selle asjaga ... Vaat, see on nüüd jällegi selline asi. Lubage, ärge tõstke häält ja ärge naerge seal! Mul on tõsiselt palve: kui te vormistate küsimuse, siis vormistage see nii, et selle teemast on võimalik aru saada ja sellele on võimalik ette valmistada adekvaatne vastus. Ärge esitage küsimust, millest ei ole võimalik adekvaatselt aru saada! Ja ärge siis hakake kuidagimoodi ilkuma! Ei ole ilus! Ei ole ilus, lugupeetud rahvasaadikud, panna vastaja olukorda, kus ta ei ole olnud võimeline vastuseks adekvaatselt valmistuma. Ja minu vastus ongi praegu: mul ei olnud võimalust sellele küsimusele adekvaatselt vastamiseks valmistuda. Kõik.

12:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Eerik-Niiles Kross, palun täpsustav küsimus!

12:58 Eerik-Niiles Kross

Ma hõikasin vahele, sest ma tahtsingi öelda, et jutt ei ole mitte Euroopa Nõukogust, vaid Euroopa Parlamendist, kus Venemaa ei ole kunagi liige olnud ja loodetavasti lähiajal selleks ka ei saa. Nii et see ei ole küsimus.

12:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Selge. Läheme edasi. Taavi Rõivas, palun küsimus!

12:58 Taavi Rõivas

Aitäh! Hea minister! Kui te olete peaministri ülesannetes, siis te ei saa endale lubada luksust mitte olla ette valmistatud. Ja kui te olete sedavõrd enesekindel, et olete pürginud Eesti Vabariigi valitsuse liikmeks, siis on teie kohus olla alati ette valmistatud, kui parlamendiliikmed küsivad. Aga kui teile jäi kolleeg Eerik-Niiles Krossi küsimus segaseks, siis ma püüan seda sõnastada täpsemalt või, vastupidi, just lihtsamalt, et teile oleks kõik üheselt mõistetav. Euroopa Parlament – see on see, kuhu teie kolleeg Jaak Madison valituks osutus, kui olid europarlamenti valimised – võttis vastu resolutsiooni, milles mõisteti hukka kommunistliku režiimi kuriteod. Ja mingil põhjusel teie kolleeg Jaak Madison – seesama, kes valituks osutus – ei toetanud seda resolutsiooni. Palun selgitage, mis olid EKRE esindaja kaalutlused ja kas teie jaoks on kommunismi kuriteod kuidagi kaheti mõistetavad, nii et mingis olukorras neid ei peagi hukka mõistma.

12:59 Siseminister Mart Helme

Aitäh õpetussõnade eest! Muna õpetab kana. Ma tean väga hästi juba vähemalt 20 aastat, mis asi on Euroopa Parlament ja mis asi on Euroopa Nõukogu. Ma kuulsin valesti, peab tunnistama. Võib-olla Taavi Rõivas mäletab, et kui ta ise siin seisis, siis saalist esitatud küsimused, kui need olid sellise sumbunud häälega esitatud, olid raskesti kuuldavad. Ma kuulsin valesti. Vabandust, et ma kuulsin valesti! Mis puudutab Jaak Madisoni, siis ma ei ole Jaak Madisoni lapsehoidja. Minu arvates on Jaak Madison täiesti adekvaatsed selgitused oma otsuse kohta esitanud, mul ei ole siin midagi lisada. Mis puutub kommunismi kuritegudesse, siis mul on nendega isiklikke perekondlikke kokkupuuteid olnud. Ma ei kiida neid heaks. Ma ei tea, et meie erakond oleks kunagi teinud mingi avalduse, esitanud mingi seisukohavõtu, mis kommunismi kuritegusid kuidagigi õigustaks või siluda püüaks. Ma arvan, et siin saalis ei ole praegu kedagi, kes õigustaks kommunismi kuritegusid. Nii et see on praegu niisugune lahtisest uksest sisse murdmine. Ja kuhu te kukkusite? Kukkusite tühjusesse.

13:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Lõpetan selle küsimuse käsitlese.

6. 13:00 Regionaalne areng

13:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme edasi: kuues küsimus. Küsija on Katri Raik, vastaja riigihalduse minister Jaak Aab, teemaks on regionaalne areng. Palun!

13:01 Katri Raik

Hea eesistuja! Hea minister! Eile lükkasid koalitsioonierakondade fraktsioonid tagasi sotsiaaldemokraatide ettepaneku tagada Ida-Virumaa regionaalsele programmile stabiilne rahastus. Viidati, et aeg ei ole õige, ja et õige aeg olevat üldse ümber. Me oleme siin Tallinnas muutunud üsna mugavaks ja vahest ära unustanud, et Ida-Virumaal on ka siseturvalisuse seisukohalt eriline tähtsus. Seetõttu oleks stabiilne rahastus Ida-Virumaa toetuseks loodud fondile äärmiselt oluline, et me ei peaks iga aasta vaidlema, milline summa saab riigieelarvesse kirja. On räägitud suurematest summadest, kui eelarvesse on saanud. Pettumuse foon on suur. Minu küsimus on: kas te toetate stabiilse rahastuse tagamist sellele fondile? Ma loodan, et toetate. Kui toetate, siis millisest allikast see raha võiks tulla?

13:01 Riigihalduse minister Jaak Aab

Täna küsimuse eest! Hea Katri, sa tead küll, et mulle Ida-Virumaal juba öeldi, et ma peaks end sinna sisse kirjutama, sellepärast et ma olen nii tihti viimasel ajal seal käinud. Ma olin seal ka mõni aeg tagasi, kui seda Ida-Virumaa programmi kavandati. Üks ettepanek, mis tol ajal kõlas – see oli juba paar aastat tagasi –, oli nimelt see, et allikaks võiks olla üks osa ressursitasust. Ida-Virumaa inimestele tundub see õiglane, kuna suhteliselt palju ressursitasudest laekub riigikassasse Ida-Virumaalt, ja teatud osa sellest rahast võiks siduda nii, et see läheks tagasi Ida-Virumaale. Sellest Ida-Virumaa tegevuskavast, mis on laiem programm aastateks 2015–2020 ja mida ma pean praegu selgitama, on tegelikult riigihalduse minister iga aasta ülevaate andnud ja seda on palju erinevates valdkondades toetatud. Kui me räägime kitsamast Ida-Virumaa programmist, siis ka mina sooviks, et seal oleks rohkem vahendeid, ja ma teen selleks ka edaspidi pingutusi. Aga see, mille me oleme seal käima saanud, kõik need meetmed on toimunud hästi. Ja tegelikult praktika näitab, et me suudaksime nende arengute huvides kasutada rohkem vahendeid, kui me oleme suutnud selle programmi jaoks eraldada. Toon näiteks kas või tööstusinvesteeringute toetuse. Kui me vaatame üle Eesti, siis riik on tööstusparke toetanud 60 miljoniga. Ida-Virumaa on saanud tööstusparkide arendamiseks 20 miljonit ehk päris suure osa sellest summast.

Praegu on mure, et lihtsalt on vaja järgmist tõuget või abi, et sinna ettevõtjad tuleksid. Ja kas või väike abi investeerimistoetuse näol on näidanud, et ettevõtjad tulevad. Nad saavad sellisel juhul ehk ka veidi lihtsamalt laenu. Te ju teate ise ka, et maapiirkondades ettevõtluse toetamine pole pankades eriti soovitud, kui nii võib öelda. Alati on pankadel lihtsam toetada neid ettevõtluslaene, mis on suunatud siia turupiirkonda ehk Tallinnasse ja Harjumaale. Nii et on erinevaid meetmeid, ja päris mitu. Ma arvan, et

küsimaja teab, et põhieesmärk on Ida-Viru programmiga mitmekesistada ettevõtlust Ida-Virumaal. Me teame, et üks sektor nii või teisiti kogu aeg tõmbab koomale, järelikult midagi peab asemele tulema. Aga mis puudutab keskkonnatasusid või ressursitasusid, siis nädal või poolteist tagasi tegi valitsuskabinet põhimõttelise otsuse, et me jätkame Ida-Virumaa laiema tegevuskava elluviimist. Eri valdkonnad teevad oma ettepanekud ja ma kindlasti lähen ja küsin keskkonnaministrilt, ega ei ole võimalik mingit osa keskkonnatasudest just nimelt Ida-Virumaa programmi keskkonnaprojektideks eraldada.

13:05 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Katri Raik, täpsustav küsimus, palun!

13:05 Katri Raik

Hea minister, aitäh positiivse vastuse või positiivsusele viitava vastuse eest! Kui rääkida Ida-Viru inimestega, siis kõik ütlevad nagu ühest suust, et kõige olulisem on ettevõtluse edendamine ja teiseks oluline on elukeskkonna edendamine. Te ise viitasite just nimelt vajadusele ettevõtlust mitmekesistada. Me kõik saame aru, et põlevkivienergeetika sellisel kujul on langevas trendis. Lähiajal, 30. oktoobril korraldavad Riigikogu Arenguseire Keskus, Ida-Virumaa Omavalitsuste Liit ja Ida-Viru toetusrühm parlamendis ühise seminari, mis on suunatud sellele, et leida maakonnale teisi arengustsenaariumeid. Missugust lahendust teie riigihalduse ministrina näete? Mis on teie järgmised sammud, et veenda Ida-Virumaa inimesi, et majanduse mitmekesistamine on vajalik? Ja kuidas te plaanite liikumist selles suunas toetada?

13:05 Riigihalduse minister Jaak Aab

Aitäh küsimuse eest! Mul on hea meel, et nende päris mitme aasta jooksul, kui ma olen saanud selle küsimusega, erinevate arenguperspektiividega Ida-Virumaal tegeleda, olen ma leidnud väga tublisid, entusiastlikke inimesi, kes usuvad Ida-Virumaa arengusse. Ja mina ütlen ka nende kombel, et Ida-Virumaa pole probleem, Ida-Virumaa on potentsiaal – kui me vaatame kogu Eesti Vabariigi majandust, siis näeme Ida-Virumaa inimestes suurt potentsiaali.

Kui ma räägiksin kõigist nendest algatustest, mis Ida-Virumaa suunas on tehtud, siis võib-olla läheks väga pikale. Aga hiljuti oli üks selline sündmus, mida oli kaua aega ette valmistatud – kõik need asjad võtavad kahjuks kaua aega, võiksid minna kiiremini – ja mis puudutas tühjenevaid korterelamuid. Te ju mäletate, mis paar aastat tagasi nendega toimus, kõikjal olid suured pealkirjad. Ja tõesti, ka minu initsiatiivil hakati paar aastat tagasi ette valmistama üht lahendust ja nüüd me oleme õnneks jõudnud pilootprojektini. Me arutame kohalike omavalitsustega läbi selle protsessi, kuidas oleks kõige mõistlikum nendega toimida. Kõige amortiseerunud ja kehvemad majad on omavalitsused juba ise lammutanud, aga selle protsessi käigus me tahame kõik sammud läbi arutada. Kindlasti ma ei taha, et jääks selline mulje, et me nüüd läheme ja lammutame Ida-Virumaal kõik maha. Aga kuna seal väga paljud majad on kehvast seisusest, siis tuleks nendele inimestele, kes on jäänud säärasesse majja, teine pind leida. Seal on vaja lahendada omandiküsimusi ja muid juriidilisi probleeme, renoveerida kortereid. Edaspidi peaksime jõudma sinna, et ka kortermajade renoveerimine, mitte ainult lammutamine, jõuaks nendesse piirkondadesse. Ja miks mitte ka üürimajade ehitamine, mille kohta me oleme eelmise valitsuse ajal samuti otsuseid teinud. See on käivitunud ja peaks kindlasti jätkuma. Üks suurimaid probleeme maapiirkondades väljaspool Tallinna ja Harjumaad ongi praegu, kui meil on majanduskasv ja tööpakkumine päris suur, järjest rohkem eluase. Me oleme kokku leppinud, et me üritame niisuguseid meetmeid kindlasti ka selle valitsuse ajal rakendada. On ju näiteks eluasemelaenu kaendamise küsimus. Häda on paljuski selles, et kinnisvaraturg on selline, et kinnisvara hind ei ole tagatis eluaseme muretsemiseks. Ja nii on üle Eesti kõikjal väljaspool neid turupiirkondi. Aga mis puutub Ida-Virusesse, siis kõik need erinevad meetmed tuleb ka seal eluasemeprobleemide lahendamiseks üritada käivitada.

13:08 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Helmen Kütt, palun!

13:08 Helmen Kütt

Täna, austatud eesistuja! Lugupeetud minister! Ida-Virumaa on muutunud tunnustatud turismipiirkonnaks, ja seda ilmselt suures osas tänu seal elavatele ettevõtlikele inimestele, aga ka tänu meie presidendile ja ilmselt ka tänu mitmetele investeringutele, mis on eri valitsuste ajal kultuuri valdkonnas tehtud. Ja kui teid kutsutakse üles end lausa sinna sisse kirjutama, siis kindlasti on päris suur roll olnud ka teil. Minu küsimus on aga selle kohta, kas Ida-Virumaa programmis on vahendeid turismi arendamiseks ja selle läbi ka, ütleme, riigi turvalisuse suurendamiseks ja teisest küljest elanike rohkemaks sidumiseks Eestiga ikka piisavalt. Mida te kavatsete selleks ette võtta või olete juba võtnud? Kui ma vaatan eelarvet, siis näen, et elamuehituse pilootprojekt on suurepärane ja aitaks hädas olevatel inimestel nendest tühjadest ja koledatest majadest välja pääseda, aga korterite renoveerimiseks või üüripindade ehitamiseks on eelarve kahjuks liiga väike ja räägib vastupidist keelt.

13:10 Riigihalduse minister Jaak Aab

Aitäh küsimuse eest! Kui me räägime laiemast Ida-Viru tegevuskavast, siis ma ootangi ministeeriumide ettepanekuid eri valdkondade arendamiseks prioriteetselt Ida-Virumaal. Neid ettepanekuid ma ootan järgmise aasta kevadeks, kui käib ka Euroopa Liidu vahendite kasutamise kavandamine ja CO₂

kvootidega seotud vahendite üle otsustamine. Me peame seda vaatama ühe mudelina. Mina üritan jälgida – neid ettepanekuid on ka korduvalt tehtud –, et eri valdkondade investeringud ja tegevustoetused arvestaksid seda, et meil on mõned muudki probleemsed piirkonnad, on laiemaltki regionaalpoliitika: on mitte ainult Ida-Virumaa, vaid ka Kagu-Eesti. Jah, küsija viitas, et meil olid riigiametnike n-ö välitööd, eelmine aasta olid need Ida-Virumaal, see aasta Kagu-Eestis. Ka president järgis seda mustrit ja tõi piirkonnana esile nii Ida-Virumaa kui Kagu-Eesti. Turismindusse on tehtud päris suuri investeringuid. Piirkondliku konkurentsivõime tugevdamise programmis oli ette nähtud nii üle-eestiline kui ka näiteks Ida-Virumaal eraldi linnaline meede, millega on ka paljusid selliseid projekte toetatud. Ma tean, et natuke toetati Ida-Virumaa programmi raames ka Kohtla kaevandusmuuseumi. See oli minu teada eelmise valitsuse poliitiline otsus. Ega minul sellest kahju ei ole, see toetab igal juhul sealset arengut ja võib-olla ka turismi. Seda tuleks jätkuvalt teha.

Siin viidati RES-ile. Ma võin vastukaaluks öelda, et midagi ei ole kuskil lukku löödud ja kui me läbi räägime, siis minu ja Euroopa Komisjoni vaated regionaalpoliitikale ühtivad. Nüüd ma pean ära rääkima teised ministrid valitsuses. See meede, mis oleks suunatud just nendele regioonidele, kus tuleks ettevõtlusturismi arendada ja elukeskkonda arendada – ma ei saa konkreetseid numbreid öelda, aga ettepanekud on tehtud. Vaatame, kuidas Euroopa Komisjon meile vastu tuleb, aga esialgsete läbirääkimiste põhjal võib öelda, et Euroopa Komisjoni seisukoht on, et me võiksime eriti regionaalfondi, aga miks mitte ka sotsiaalfondi regionaalpoliitika elluviimiseks rohkem kasutada.

13:12 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Lõpetan ka selle küsimuse käsitlemise.

7. 13:12 Toiduohutus

13:12 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme edasi. Seitsmes küsimus: küsija Urmas Kruuse, vastaja siseminister Mart Helme peaministri ülesannetes, teemaks toiduohutus. Palun!

13:12 Urmas Kruuse

Aitäh, austatud istungi juhataja! Auväärt minister! Ma pean sissejuhatavalt ütlema seda, et vastates minu esimesele küsimusele te justkui kirjeldasite minu suhtumist teisse kui lolli. Te viitasite seejuures ka ühe ajakirjaniku artiklile. Ma julgen siinkohal öelda, et ma ei esita oma küsimusi siin Riigikogus mitte lolliks, vaid inimesele, kes on täna siin peaministri ülesannetes. Ja mul puudub pädevus nimetada inimesi lollideks. Ja kui mul see pädevus oleks, siis ma jätaaksin selle asja patsiendi ja arsti vahele. Aga mu küsimus tuleb toiduohutuse ja ühe tõsise probleemi kohta. Ma väga loodan, et te sellele küsimusele vastamiseks end ette valmistades viisite ennast kurssi sellega, et ühes Eesti kalatööstuses on üks bakter meie avalikus ruumis päris palju paanikat tekitanud. Ühelegi ettevõtjale ei mõju

positiivselt, kui tema tööstuses sellised asjaolud ilmnevad. Te kindlasti teate, et alguse sai see mujalt Euroopast. Ohuteadete peale alustas Veterinaar- ja Toiduamet sõna otses mõttes totaalset kontrolli, kuna tegemist oli väga ohtliku tüvega. Surmajuhtumid olid seotud sellesama tüvega, mis *a priori* ei tähenda seda, et süüdi võis olla konkreetne toode, aga see andis veterinaarametile võimaluse teha totaalset kontrolli. Ja siis äkki eelmisel nädalal ilmus teie erakonda kuuluva maaeluministri sulest pressiteade, kus ta selgelt ründas ajakirjandust ja selle kaudu ka avalikkust. Ta heitis ametkonnale ette, et nad rakendavad selles kontrolliaktisioonis ülemäära jõudu ja et see on ääretult ebaõiglane. Minu arvates ta tekitas sellega kahju terve Eesti toidutööstuse ja toiduohutuse kuvandile ja usaldusväärsusele. Öelge palun, miks te oma kolleegi korrale ei kutsu, et ta ei teeks selliseid avaldusi.

13:14 Siseminister Mart Helme

Aitäh! Vaat see oli niisugune küsimus, mille puhul tõepoolest oli võimalik eeldada, millest juttu tuleb. Samas on toiduohutus nii ulatuslik valdkond, et võinuks arvata, et võib-olla on lugupeetud küsijal huvi hoopis mingite jahimeeste toodetavate põdralihakonservide vastu. On võimalik, eks ole, et te ka selle vastu huvi tunnete. Aga kuna tõepoolest see kalateema on viimasel ajal meedias ja üldse avalikkuses arutlusel olnud, siis ma julgesin deduktiivset meetodit kasutades oletada, et juttu tuleb just sellest. Nii et mul oli võimalik saada ülevaade kogu selle sündmuse kulgemisest. Mul on siin mitu lehekülge kronoloogiat kõikidest nendest proovidest: millal kuskil midagi võeti, millal leiti, millal ei leitud. Tegelikult ei ole küsimus ainult toiduohutuses. Küsimus on ka – ja see on tegelikult praegusel juhul võib-olla kõige olulisem – selles, et informatsioon ministri ja talle alluva ameti vahel ei liikunud korrektselt. Minister ei pea lugema ajakirjandusest, et tema haldusalas on mingisugused probleemid, et mingi firma kavatsetakse turult kõrvaldada ja nii edasi kõik muu, mis sellega kaasneb. Ma arvan, et see ei ole hea praktika, kui minister on just nagu mingisugune kõrvaline tegelane kogu asja juures. Ma arvan, et konflikti tuum ongi just nimelt selles. Ja maaeluminister ütles ju oma pressiteates, et kohut firmade ja toodete üle ei mõisteta mitte ajaleheartiklite alusel, vaid ikkagi tõendatud veterinaarproovide alusel. Kuna nüüdseks on juba natuke aega mööda läinud ja on olnud rohkem võimalust süveneda sellesse teemasse, siis ma ütlesin, et maaeluminister on haaranud härjal sarvist ja praegu väga tõsiselt tegeleb selle asjaga. On ju täiesti üheselt mõistetav ja ka seadustes paika pandud, et toit, mis tuleb tarbija lauale, peab olema ohutu. Küsimus ongi selles, et kogu see proovide võtmine ja võimaliku inimestele ohtliku bakteri tuvastamine tuleb nüüd pikas tagasivaates välja tuua, et lõppude lõpuks välja selgitada, kus see ahel algas, kus see ahel lõppeb ja kui suur on ikkagi konkreetset selle firma osa ja kui suur võib olla hoopiski vahepealsete lülide – säilitusfirmad, külmhooned, kaupluseketid jne – osa. Sellega praegu maaeluminister tegeleb, ja minu meelest täiesti adekvaatselt tegeleb.

13:17 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Urmas Kruuse, täpsustav küsimus, palun!

13:17 Urmas Kruuse

Aitäh, austatud istungi juhataja! Auväärt minister! Kindlasti ma ei saa nõus olla sellega, mis te sissejuhatavalt ütlesite: et minister sai justkui hiljem asjast teada. Avalikuse ees esinedes ei maininud ta kordagi, et ta hilja teada sai. Aga minule teeb muret ja minu ning võib-olla ka üldsuse reaktsioon on valulik olnud seetõttu, et minister üritas läbi viia poliitilist sekkumist. Ja teie erakonnal ja teie ministritel on ju samasugune kogemus juba olemas – ma pean silmas PPA juhtumit. Miks see aga selle teema puhul eriti ohtlik on? Iseenesest tundub ettevõtte kaitsmine olevat üllas missioon, aga minister peaks niisuguses küsimuses jääma maksimaalselt neutraalseks, et mitte seada kahtluse alla sõltumatu ameti toiminguid. See võib tähendada seda, et juhtumi mõju ei pruugi olla negatiivne ainult selle ettevõtja jaoks, vaid kogu sektori jaoks. Te mainisite enne õigustatult Hiinat – et maaeluminister on seal käinud. Paljud teised ministrid on ka seal käinud, aga seal jälgitakse eriti seda, kuidas meil toiduohutusega lood on ja millised on signaalid. Ma tahan siit edasi küsida selle kohta, et minister oli alles eile õhtul Eesti Televisioonis ja tegelikult põhimõtteliselt valetas seal. Kui meil oli maaelukomisjoni istung, siis anti meile selge ülevaade sellest, et Terviseamet tegelikult toetab Veterinaar- ja Toiduameti rangemaid sanktsioone. See sanktsioon tähendab seda, et kehtib nulltolerants ja kogu väljuv toodang enne tarbijani jõudmist kontrollitakse. Kas te olete ikka kindel, et teie minister tegutseb õiges suunas?

13:19 Siseminister Mart Helme

Lühike vastus on, et jah, olen kindel. Täna hommikul ma kohtusin ministriga ja minister ütles, et ta sai vahetult pärast saatest lahkumist värsket informatsiooni. Nii et ministri süüdistamine valetamises ei ole korrektne. Ministril ei olnud viimast informatsiooni, selle ta sai tagantjärele. Täna on see informatsioon olemas ja ta kandis selle ette ka mulle ja kogu fraktsioonile, kellega ta kohtus. Nii et mingit valetamist, mingit vassimist, millegi kinnimätsimist või mingit õigustamist ei ole.

Aga tuleme tagasi selle juurde, et minister on sekkunud ameti töösse. No kuulge, jätke järele! Ministri ülesanne ongi sekkuda ameti töösse. Ametid ei ole mingid riik riigis, mingid sõltumatud institutsioonid, mis teevad, mida tahavad, ja minister keerutab pöidlaid, sõidab uhke autoga ringi, käib Brüsselis ja Luxembourgis koosolekutel, teeb tähtsat nägu ja sellega tema tegevus piirdub. Ei, minister juhib oma haldusala. Minister juhib oma haldusala! Võib-olla see tuleb Reformierakonna endistele ministritele kuidagi väga võõras ette, aga meie ministrid juhivad oma haldusala ja selgitavad välja, mis haldusalas toimub. Nad ei lepi sellega, et neid informeeritakse tagantjärele, vaid nõuavad, et neid informeeritakse jooksvalt, õigeaegselt. Ja kui on probleeme, siis probleemid jõuavad ministeeriumisse ministrini, et minister annaks suunised, kuidas neid lahendada. Nii juhin ka mina oma ministeeriumi, muide. Nii et siin on ilmselt erinevate juhtimisstiilide kokkupõrge, kui nii võib öelda.

Mul ei ole alust Mart Järvikut milleski süüdistada. Mart Järvik on sekkunud täiesti adekvaatselt ja tagantjärele, teatud komistustega võib-olla, ma mõnan, hakanud korrigeerima seda ebanormaalselt olukorda, kus minister istub teadmatuses ja mingi ameti juht teeb, mis tahab. Nii ei saa olla. Kes siis minister on: kas ameti juht on minister või minister on minister? Väga põhimõtteline küsimus. Ameti juht allub ministrile, mitte vastupidi. See on mu vastus teile.

13:21 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Jürgen Ligi, palun!

13:21 Jürgen Ligi

Aitäh, härra Helme, selle avameelsuse eest! Aga ma informeerin teid, et mõistusega inimesed ei ole teiega nõus. Toiduohutuse järelevalve on sõltumatu instituut, mis on loodud nii tarbijate kui ka Eesti tootjate kaitseks, et ei oleks sellist suhtumist, et minul on poliitiline mandaat, mina ütlen, mis bakter kuskil on või ei ole. Selline jutt, mida te praegu rääkisite – kui seda rakendada, siis on meie ekspordivõimalused kinni, ja mitte ainult ekspordivõimalused. Aga me vaatasime ka eile tähelepanelikult, mida teie ministril öelda on. Tema põhiline sõnum oli see, et ta istubki ja ütleb, et tema lauale ei tooda mitte midagi. Mitte midagi ei ole tema lauale toodud, temal mingeid andmeid ei ole, mitte keegi ei ole talle midagi öelnud. Te kinnitasite täna sedasama, et tõesti informatsioon ei liikunud. Mis hinnangu te sellisele juhile annate? Ma saan aru, et valijate antud hääled – muide, Järvikule ei antud häält – on pühadus, mis lubab ka kala seest baktereid otsida, aga juhtimise seisukohalt: mis juht see teie arvates on, kes istub ja ootab, et äkki keegi toob talle midagi? Ja siis läheb televiisorisse ja ütleb, et oi, aga mulle ei toodud midagi ja kuna mulle midagi ei toodud, siis ma läksin ja ütlesin, et tegelikult ei tohi mitte midagi lehes kirjutada ja tegelikult ei tohi üldse midagi valvata. Milline on teie hinnang sellisele juhtimisstiilile?

13:23 Siseminister Mart Helme

Aitäh! Ma ütleksin vastu, et mõistusega inimesed sellist juttu, nagu me praegu siin kuulsime, ei räägiks. Juht juhibki ja kui juhti on hoitud informatsioonisulus, siis juht hakkab seda informatsioonisulgu likvideerima. Ja sellega praegu maaeluminister tegeleb.

13:23 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

8. 13:23 Eelarve

13:23 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme edasi. Täna kaheksas küsimus on Riina Sikkuti küsimus siseminister Mart Helmele peaministri ülesannetes, teemaks on eelarve. Palun!

13:23 Riina Sikkut

Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Minu küsimuse teema on "Eelarve", aga ärge muretsege, ei ole vaja põhjalikku ettevalmistust, küsimus tuleb lihtne. Aga avaksin kõigepealt ka küsija perspektiivi. Kui ei saa siin saalis olla kahe esimese küsimuse küsija, siis on tegelikult väga raske ettevalmistatud küsimuse juurde jääda. Teie vastused on sellised, et tahaks edasi küsida, kas või sellesama toiduohutuse kohta. Minu küsimus ongi sünteesitud täna siin saalis juba kõlanust.

Indrek Saare küsimusele pensionäride tulevase toimetuleku kohta te vastasite ilusti, et lahendus on majanduskasv, lahendus on tööviljakuse suurendamine. Muidugi, nii see on. Eesti strateegilised dokumendid, sh arengukavad on aastaid eesmärgiks seadnud majanduskasvu ja tööviljakuse tõstmist. Samamoodi on praeguse koalitsiooni üks eesmärk teadmispõhine majandus. Eelarves on terve rida meetmeid selleks ette nähtud. Aga seletuskirjast võime lugeda seda, et põllumajanduse konkurentsivõime tõstmiseks eraldatakse üleminekutoetusteks 5 miljonit. Ehk siis tõstame konkurentsivõimet, vähendades toetusi 10 miljoni võrra. Väliskaubanduse ja ekspordi soodustamiseks on langetatud alkoholiaktsiisi. Seda olukorras, kus Eesti ettevõtluse kasvustrateegia toob ühe olulisima eesmärgina välja Eesti rahvusvahelise maine parandamise, mida ei saavuta odava alkoholi riigina. Ehk siis: kui me selle eelarve alusel liigume teadmispõhise majanduse poole alkoholiaktsiisi langetades ja üleminekutoetusi põllumeestele vähendades, siis kuidas on võimalik tulevikus maksta pensioni tänu majanduskasvu ja tööviljakuse suurenemisele? See tekitab mul lihtsalt küsimusi. Aga küsimus teile on selline. Palun võtke oma sõnadega paari lausega kokku riigieelarve põhilised fookused, suured eesmärgid, mis saavutatakse järgmise aasta jooksul selle eelarve abil!

13:26 Siseminister Mart Helme

Jah, eks me oleme süüdi, et me olemas oleme. Ega sinna midagi parata ei ole, aga me olemas olemas ja te ei saa sinna midagi parata. Teie küsimused olid siin ju ridamisi, alates põllumajandustoetustest. Sellele ma vastasin, et me otsime neid võimalusi, ja ma olen üpris veendunud, et me leiame neid võimalusi. Mis on need suured eesmärgid majanduse arendamiseks? Suured investeeringud. (Riina Sikkut ütleb midagi kohapealt.) Selles eelarves me mõtleme eelkõige inimeste peale. Ja inimeste peale mõtlemine tähendab seda, et me tõstame palkasid: tõstame õpetajate palkasid, tõstame sisejulgeoleku töötajate palkasid, tõstame kultuuritöötajate palkasid, teeme investeeringuid teatud objektidesse. Üks esimesi asju, mis mulle laua peale pandi, kui ma Siseministeeriumisse läksin, oli remondivõlg Siseministeeriumi haldusala kõikvõimalikes kordonites jne, jne – 90 miljonit. 90 miljonit oli Reformierakonna targal juhtimisel remondivõlg ainuüksi ühe ministeeriumi valdkonnas! Selle aastanumbri sees, kui ma õigesti mäletan, me eraldasime 45 miljonit, et panna uuesti see asi käima. Me remondime ära terve hulga tähtsaid objekte, mis siiani on jäänud tegemata: rahvusraamatukogu, arhiiv, ERR-i uus hoone. Jne, jne. Need on suured asjad, mis on kõik olnud tegemata aastaid, aastaid ja aastaid. Seda me teeme ja see on selgelt majandust edendav.

Peale selle vaatame üle laenu saamise võimalused – tabuteema, mida ei tohtinud ju aastaid absoluutselt puudutada. Me vaatame üle, nagu on ka ajakirjanduses palju juttu olnud, võimalused kaasata erainvestorite raha, et esialgu käivitada suured infrastruktuuriprojektid ja siis objektid välja ehitada. Siseturvalisuse kvalitatiivse taseme tõstmine nõuab samuti raha ja me oleme seda eelarvest selleks suunanud. Nii et ma arvan, et selle valitsuse eelarve on väga ambitsioonikas erinevalt nendest eelarvetest, mida me siin eelnenud nelja aasta jooksul menetlesime.

13:28 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Riina Sikkut, täpsustav küsimus, palun!

13:28 Riina Sikkut

Aitäh! Oma esimeses küsimuses ma tahtsingi juhtida tähelepanu sellele, et sõnastatud eesmärgid on ilusad, aga teod, mis järgnevad, tegelikult nende eesmärkide poole ei vii. Järgmise aasta eelarve fookustest rääkides te toote välja remondi ja avaliku sektori töötajate palgatõusu. Eile tutvustas rahandusminister meile rahanduskomisjonis palgatõuse. See puudutab mõnda üksikut ministeeriumi, palgatõusud jäävad üldiselt vahemikku 0,8–2,5%. Millest me räägime? Ja investeeringute maht tervikuna väheneb – väheneb järgmisel, ülejärgmisel ja üleülejärgmisel aastal –, seda eelkõige selle tõttu, et uue perioodi struktuurivahendeid ei saa veel kasutusele võtta ja vana perioodi struktuurivahendite

kasutamise aeg hakkab lõppema. Tegelikult on oluline, et võetaks fookusesse inimesed ja töötajate palgad. See, et remonditaks hooneid ja töökeskkond oleks tervislik ja kaasaegne, on muidugi ka oluline. Aga tegusid ju sellele ei järgne.

Ma küsiks sin seda. Homme hommikul 8.30 me hakkame rahanduskomisjonis arutama õigusloomepoliitika põhialuseid. Selles dokumendis on kohe teises lõigus öeldud: "Riigikogu võtab vastu üksnes sellise seaduse, mis vastab hea õigusloome põhimõtetele." Ja edasi: "Õigusloomepoliitika on kaasav, ettenähtav ja teadmuspõhine." Kuidas läheb sellega kokku teist pensionisammast puudutav eelnõu, mis väidetavalt on valmimas ja mille jaoks väidetavalt tellitakse mõjuanalüüsi, aga mis väidetavalt peaks juba selle aasta jooksul vastu võetama?

13:30 Siseminister Mart Helme

Vabandust, ma seda viimast otsa vist hästi ei kuulnud! (Riina Sikkut täpsustab saalist.) Ärges muretsege, küllap ta vastab sellele. Ja kui ta ei vasta, siis te saate kriitikat teha ja parandusi teha. Ärges muretsege! Ärges olge nii murelikud kogu aeg, kullakesed, siin saalis! Te olete hirmus murelikud. Vaadake, üks see meie kliima on küll selline, nagu ta on, ja paranemist ju ei lubata, nagu te kõik teate, aga ärges nüüd nii pessimistlikud ka olge!

Mis puudutab palgatõususi, siis ma ei saa rääkida kõikide ministeeriumide eest, aga Siseministeeriumi palgatõusu protsent on ümmarguselt 2,5% – see on kogu valdkonnas. Siin vist on üks järgmine küsimus, mis seda teemat puudutab – kas me selleni jõuame, ma ei tea –, aga ma ütlen teile, et me tegeleme praegu väga tõsiselt nende skeemide väljatöötamisega, kuidas ressursi jagada niimoodi, et palgatõus oleks suurem kui 2,5%. Me tõstame palka eelkõige n-ö rindetöötajatel, tavalistel politseinikel, päästjatel, häirekeskuse töötajatel – mitte ülemustel, nagu oli eelmisel ja üle-eelmisel valitsusel heaks kombeks. Paar korda aastas tõsteti ülemuste palkasid, aga mitte alamaste astmete palkasid, mis tekitas, muide, väga palju pahameelt ja töölt lahkumist. Nii et me mõtleme inimeste peale, ja tõsiselt mõtleme. Ja mitte ainult ei mõtle, vaid järgnevad ka teod.

Aga teie ruttate jälle sündmustest ette. Riigieelarvet te pole isegi vastu võtnud, aga juba süüdistate selles, et riigieelarve on kuidagi vildakas ja pahasti tehtud. Aga, kallikesed, see on ju teie kätes! Te saate seda siin täiendada, parandada, omapoolseid ettepanekuid teha, kui te millegagi rahul ei ole. See saal siin võtab riigieelarvet vastu, mitte see loož siin. Loož kõlab muidugi uhkelt, me oleme nagu mingi vabamüürlaste kamp, aga me ei ole tegelikult. Meie ei võta riigieelarvet vastu. Meie esitame teile riigieelarve projekti, teie võtate seaduse vastu. Selleks ongi komisjonid, kes asja arutavad, kes saavad muudatusi teha. Ja teod järgnevad, võite kindlad olla.

13:32 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Taavi Rõivas, palun!

13:32 Taavi Rõivas

Aitäh! Jumal tänatud, et nendest vastustest jääb järele stenogramm! Annaks ainult, et keegi võtaks kätte ja teeks natuke faktikontrolli! Ma usun, et mis tahes Eestis ilmuv ajaleht saaks kirja terve lehe jagu totaalseid faktivigasid teie vastustest. Aga valitsus on oma parima andnud, on oma töö teinud ja enda nägemuse riigieelarvest parlamendile esitanud. Selle üle ei saa olla mitte mingisugust vaidlust. Samuti ei saa olla mitte mingisugust vaidlust, et selles, mis on iga eelarve edukuse põhikriteerium – see on eelarve ots otsaga kokkutulek –, te olete juba põrunud. Ja olete põrunud väga suurelt, sest eelarve on suures struktuurses miinuses.

Te ütlete, et te mõtlete inimestele, ja ütlete, et inimestele mõtlemine seisneb Eesti keskmisest umbes kolm korda aeglasemas ja mitmes sektoris neli-viis korda aeglasemas palgatõus. Kui te arvate, et see on kuidagi mitteresolventne, siis te eksite kõvasti. Sellist inimestele mõtlemist küllap need inimesed teilt ei oota. Ma arvan, et – seda saab lihtsalt kontrollida – vist ei ole olnud kriisist või vahetult kriisijärgsest ajast alates ühtegi aastat, kui avalikus sektoris oleks olnud nii aeglane palgakasv, nagu teie praegu pakute. Samuti on lihtsalt kontrollitav see, et investeeringud võrreldes üle-eelmise valitsuse ajaga vähenevad. Need vähenevad muuseas ka eelmise valitsuse ajaga võrreldes, nii et igasugune jutt vastupidisest on väga lihtsasti ümberlükatav. Te kas vähendate investeeringuid või ütlete selle vähendamise kohta edasilükkamine, mis tegelikult on samamoodi vähendamine. Aga minu küsimus on selline. Te rääkisite meile terve suve, et kõige olulisem prioriteet teie haldusalas on sisekaitsereserv. Alguses te ütlesite, et on vaja 20 miljonit, et unistusi ellu viia, siis ütlesite, et 5 miljonit läheb aastas, ja

nüüd on eelarves selle koha peal null. Küsimus on lihtne: kas üldse ei tule välja see Siseministeeriumi eelarve juhtimine?

13:35 Siseminister Mart Helme

Noh jah, mis ma nüüd Taavi Rõivasele ütlen selle kõige peale? Esiteks ma meenutan siin seda aega, nüüd siis juba umbes neli ja pool aastat tagasi, kui mina esitasin sealt tagant pingist küsimusi Taavi Rõivasele sisejulgeoleku kohta ja Taavi Rõivas vastas uljalt, et Eesti ei valmistu sõjaks. Jutt oli tookord elanikkonnakaitsest, jutt oli evakuatsioonist. Vaat praeguseks on meil ilusti-kenasti olemas valmis evakuatsioonikavad, meil on olemas elanikkonnakaitse kavad jne, jne. Aga mis see tähendab, Taavi? (T. Rõivas saalist: "Aitäh!") Ahah, väga hea, et me nii viisakad oleme vastastikku, kogu aeg täname! Head lastetoad! Mida tegelikult ei olnud, need olid ju teie teod.

Mis puutub läbikukkumisse, siis missugune läbikukkumine on see, et teie ajal ei tehtud mitte midagi piiri peal peale selle, et hakati pärast Kohvri röövimist võsa maha võtma. Nüüd me hakkame piiri ehitama ja me ehitame ta valmis. Me ehitame ta valmis aastaks 2023, ilusti-kenasti ehitame valmis.

Mis puudutab seda, et ei ole ette nähtud raha sisekaitsereservile, siis on küll. On käivitatud ettevalmistavad tegevused ja Siseministeeriumi eelarves on selleks raha olemas. Need ettevalmistused ei vaja praegu raha, aga see raha, mida on vaja järgnevatiks toiminguteks – see on juba varustuse ostmine, relvastuse ostmine ja kõik muu –, selle me oleme planeerinud aasta 2021 eelarvesse. Nii et ärge muretsege, kõik saab tehtud, midagi ei jää tegemata!

Aga ma saan aru, et teil on poliitiline armukadedus, sest me teeme asju, mille puhul teie isegi ei osanud mõelda, et neid on vaja teha. Nüüd on hea, et te olete hakanud vähemalt mõtlema, analüüsima, kuidas nad selle kõik tehtud saavad. Väga hästi saavad tehtud. Meil istuvad siin reas spetsialistid, kes on oma õla alla pannud ja kontseptsioonid välja töötanud, kõik tuleb suurepäraselt välja. Ärge muretsege!

Vaadake, väljas ei ole sugugi nii sünge ilm, siin saalis võib-olla ei saa sellest aru. Kõik tuleb!

Mis puutub investeringutesse, siis investeringutega on selline lugu, sõbrad, et meie vaatame sellele asjale oluliselt avarama pilguga, mitte nii, nagu ma siin saalis olen kuulnud, oh issand, tüdimuseni: eelarve tasakaal ja headel aegadel kogutakse varusid jne. Missuguseid varusid? Kellele? Kas pankuritele fondides dividendide teenimiseks? Aitäh! Negatiivse intressiga ajal ei koguta varusid, vaid investeeritakse, otsitakse võimalusi raha kasutamiseks, mida me kavatsemegi teha. On needsamad PPP-projektid, millest me räägime. Aga riigieelarve analüüs, riigieelarve lahtivõtmine ja ümbertegemine – kõik need asjad tulevad. Me oleme valitsuses olnud alla kuue kuu, aga te ootate, et me teeksime ära selle töö, mille teie olete 17 aastaga tegemata jätnud. No vabandust, aga ei õnnestu.

13:38 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

9. 13:38 Tööjõud

13:38 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme edasi. Täname üheksas küsija on Urve Tiidus, küsimus on esitatud siseminister Mart Helmele peaministri ülesannetes ja teemaks on tööjõud. Palun!

13:38 Urve Tiidus

Aitäh! Lugupeetud siseminister! Täna avaldati iga-aastane Maailma Majandusfoorumi raport globaalse konkurentsivõime kohta. Selles mõõdetakse teatavasti riikide konkurentsivõimet institutsioonide poliitikate ja tootlikkuse taset mõjutavate faktorite koostoimes. Rahvusvaheliste uudistekanalite tähelepanu vääris peamiselt muutus selle edetabeli tipus. Nimelt on seni esikohal püsinud USA asemele asunud Singapur. Eestil on hea teada, et oleme ühe koha võrra kõrgemale tõusnud: 32. kohalt 31. kohale, ja ikka oleme veel lätlastest-leedulastest natuke eespool. Koolilapski teab, et konkurentsivõimet mõjutab tööjõud – selle olemasolu või selle nappus, ja muidugi tööjõu kvaliteet. Eestis on aegade jooksul tööjõunappuse leevendamiseks pakutud erinevaid ideid ja lahendusi. Eelmine ettevõtlusminister Tammist utsitas möödunud aasta lõpus valitsust sisserände piirarvu arvestusest välja arvama insenerid ja teadlased. Teatavasti on meil nende osakaal tööjõus natuke väiksem kui Euroopa

Liidus keskmiselt. Aga äsja – lähen nüüd konkreetselt küsimuse juurde – käis kooskõlastusringil Siseministeeriumi eelnõu. Teie idee on hakata sisserände piirarvu poolaastate kaupa jaotama. Esmapilgul paistab see olevat tehniline muudatus: 657 elamisluba esimesel poolaastal, sama palju teisel poolaastal. Teie isamaalastest kolleegid valitsuses selle enam-vähem kooskõlastasid, aga kooskõlastust ei andnud peaministri erakonna ministrid. Kas te palun jagate infot, miks kolleegid jäid eri meelt? Ja kas kavatsete nad ümber veenda ja selle algatuse siiski ellu viia?

13:40 Siseminister Mart Helme

Aitäh! Tõepoolest, need kooskõlastused jäid saamata. Eks iga ministeerium ja iga minister vaatab valdkonda oma mätta otsast ja ma ei ütleks, et nende märkused olid alusetud. Praegu olen ma oma ministeeriumis palunud need märkused, kaaskirjad, mis mittekooskõlastamisega seoses tulid, ette võtta, viia läbi analüüs, vaadata, kas neid on võimalik arvesse võtta ja kui on, siis mil määral. Ministeeriumide vahel saab siis vastastikku infot vahetada. Ja me läheme kindlasti selle eelnõuga edasi teisele ringile. Mis selle eelnõu tingis? Mis selle kvoodi jagamise tingis? Põhjus on väga lihtne. Meil on ju põhimõtteliselt tehtud analüüs, mis näitab, et teatud firmad ja teatud sektorid krabavad juba esimestel päevadel selle kvoodi jao töötajaid oma kõhu alla kokku ja ülejäänud aasta jooksul teised praktiliselt sealt midagi enam ei saa. Et seda hajutada ja anda eri firmadele, eri sektoritele rohkem võimalusi selles mängus kaasa mängida, pakkusimegi välja lahenduse, et jagame kvoodi kaheks. Ja veel kord: praegu me jah kooskõlastust ei saanud, aga me analüüsim teiste ministeeriumide ettepanekud läbi ja läheme uuele ringile.

13:41 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Urve Tiidus, täpsustav küsimus.

13:41 Urve Tiidus

Aitäh! Sotsiaalminister oli üks, kes seda eelnõu esialgu ei kooskõlastanud. Ta andis mõista, et soov sisserännu piirarvu ühtlasemalt jaotada on küll mõistetu, nagu te praegu ka siin seletasite, kuid palju küsimusi jääb õhku. Ma viitan siin rahvusringhäälingu uudistes ilmunud artiklile. Näiteks on Sotsiaalministeeriumi jaoks arusaamatu, mille põhjal on Siseministeerium viis tööandja tegevusvaldkonda valinud ning kuidas töötamiseks antavate elamislubade jagunemise fikseerimine tööandja põhitegevusala järgi toetab majandusarengut. Ja huvitav küsimus on ka töötukassa roll edaspidi, kui tuleb hinnata just välismaalase palkamise vajadust. Sotsiaalministeeriumile jäid veel segaseks kaaluka riikliku huvi hindamise kriteeriumid, kui soovitakse palgata tähtajalise elamisloaga töövõtjat. Te esimeses vastuses juba ütlesite, et te vaatate kõik üle, liigute selle teemaga edasi ja debateerite veel, et saada need kooskõlastused. Kas sotsiaalminister on saanud täiendavad selgitused ja kooskõlastab eelnõu ära? On teil praegu selle kohta infot või need lahkavamused jäävad püsima? Ma saan aru, et pooleli ettevõtmine ei jää, aga võib-olla see jääb pikemaks takerduma. Ja teine küsimus ka, kui tohib: akki on teil üldse tööjõunappuse leevendamiseks mõni hea lahendus, mida seni ei ole Eestis kasutatud?

13:43 Siseminister Mart Helme

Aitäh! No nii kiiresti loomulikult see masinavärk ei tööta, et meil oleks juba mingisugused omapoolsed lahendused. Teiste ministeeriumidega mõttevahetus on käinud ja me oleme neid teavitanud, et meiepoolsed vastused nende küsimustele ja hinnangud nende seisukohtadele tulevad. Ja nendele me ootame siis jälle omakorda nende vastuseid. Nii et see protsess võtab kindlasti mõne aja. Mis puudutab kaalukat riiklikku huvi ja seda, missugust tööjõudu me üldse vajame, siis me oleme tõenäoliselt kõik üsna ühel meelel selles, et me soovime siia kvalifitseeritud tööjõudu ja ikka teadmistega tööjõudu, mitte orjatööjõudu, nagu see paraku kipub olema. Kui me vaatame üldpilti, siis me näeme ju, et meil tegelikult on terve rida valdkondi, kus meil mingisuguseid piiranguid töötajate Eestisse toomisel ei ole. Eelkõige on see IT-valdkond, eks ole. Aga põhiliselt me näeme ikkagi katset tuua kvoodi piires Eestisse odavat tööjõudu kolmandatest riikidest ehitussektorisse, teedehitusse – no niisugust madala kvaliteediga tööjõudu. See ei ole kindlasti see, millega Eesti majanduse saaks kvalitatiivselt uuele tasemele viia. Ma arvan, kui me ka muud praegu nende diskussioonidega tööjõupiirangute ja tööjõu parema maksustamise ja kõige muu üle ei saavuta, siis ühiskonna teadlikkust kogu sellest probleemide puntrast

me ikkagi olulisel määral tõstame. Ja lõppude lõpuks vaidlustes sünnib tõde. Me kindlasti saavutame mingisuguse tasakaalupunkti tööandjate vajaduste ja meie demograafilise ja majandusliku – ma mõtlen sotsiaal-majandusliku – võimekuse osas. Ei ole niimoodi, et inimene tuleb siia ja hakkab tööd tehes lihtsalt lisandväärtust tootma. Sellel inimesel on oma sotsiaalsed huvid. Võib-olla on tal kas või ajutiselt kaasas lapsed. Mis need lapsed siin teevad? Kuhu lasteaeda nad lähevad? Kus koolis nad käivad? See ei ole nii lihtne, et ainult töötajatest on jutt. Me räägime inimestest, need inimesed ei ole ainult töötajad, inimesed ei ole masinad. Nii et siin on tegelikult terve rida neid probleeme, mis Sotsiaalministeeriumis tõstatati, ja me püüame nendele probleemidele vastuseid leida.

13:45 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Urmas Kruuse, palun!

13:45 Urmas Kruuse

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Austatud minister! Te olete püüdnud oma vastustes ja väljaütlemistes jätta muljet, et te põllumajandussektorit väga toetate. Aga sellesama küsimuse raamides ma vaatasin neid viit prioriteeti, mis te seadnud olete, ja hämmastusega avastasin, et seal põllumajandusettevõtlust ei ole märgitud. Te olete väga ilmekalt oma sõnavõttudes kirjeldanud, kuidas põllumajandus on alates 1990. aastast muutunud: vajatakse vähem tööjõudu, kõik on läinud väga efektiivseks. Vaatamata sellele me teame, et ka põllumajanduses napib töökäsi ja üks osa sellest töökäte nappusest tuleb kompenseerida välistööjõuga. Ja küsimus ei ole enam ajutistes, ma ei tea, suvistes maasika- ja muude marjade korjajates või sügisestes töötegijates, küsimus on siin pidevalt töötavates inimestes. See puudutab ka loomakasvatuse sektorit. Need põllumehed, kes on kasutanud ja kasutavad praegu Ukrainast pärit tööjõudu, on selgelt öelnud, et kui neil seda tööjõudu ei oleks, peaksid nad ukSED kinni panema, sest rohkem nad mehhaniseerida ei suuda. Minu küsimus on: millest ajendatuna te ei arvanud põllumajandussektorit prioriteetsete valdkondade hulka, kui sisserändekvoote arutasite?

13:47 Siseminister Mart Helme

Aitäh! Küsimus on loomulikult täiesti aktuaalne. Ma olen nõus, et töökäte puudus põllumajanduse teatud sektorites, suurfarmides, aga perioodiliselt ka marjakorjamisel või üldse saagikoristusperioodil on problemaatiline. Iseküsimus on see, et me peame saavutama ühiskondliku kokkuleppe, kas me tahame Eesti üle ujutada odava slaavi tööjõuga või me tahame säilitada rahvusriiki. Tegelikult on valik selles. Kui me tahame säilitada rahvusriiki, siis me peame mõtlema, missugused on lahendused, mille puhul on vaja odavat tööjõudu võimalikult vähe siia tuua: kuidas me selle seadusandlikult reguleerime, kuidas me selle maksupoliitiliselt reguleerime. See on see, mida mina püüan praegu oma valdkonnas teha. Kui keegi ütleb, et see on mingi kuritegu Eesti majanduse vastu, siis ma ei nõustu. Ma ei nõustu sellega, et suhtumine on umbes niisugune, et peaasi, et nad tulevad ja oma töö siin ära teevad, maksud ja kogu legaalne pool on täiesti teisejärguline. Kui kaua nad siin on, kas nad on siin illegaalidena, kas nad saavad siin ümbrikupalka, kas makstakse maksu või mitte – see on terve kompleks väga teravaid küsimusi, mis on selle tööjõuga seotud. Ja ma püüan nendele lahendusi leida.

Aga põhiküsimus on selles, kas me tahame, et Eesti säilib rahvusriigina, või me oleme nõus sellega, et Eesti majanduse nimel ja teatud ettevõtjate huvides rahvusriiklus vaikselt-vaikselt lahustub sissetungiva tööjõu ja meile pealesurutava migratsiooni lainetes. See on ka selle saali põhimõttelise otsuse küsimus. Seda ei otsusta üks minister, seda ei otsusta üks erakond, see on põhimõtteliselt terav küsimus kogu ühiskonna ees. Mina olen seisukohal, et Eesti riik on eesti rahva eneseteostuse kõrgeim vorm ja kõike seda, mis seda ohustab, tuleb käsitleda just nimelt sellest vaatevinklist. Kui on teistsuguseid inimesi, kelle arvates peaasi on see, et teatud ettevõtjad saaksid tööjõudu, peaasi on see, et kuskil keegi saab rikkamaks, tühja sest riigist, rahvusest, Eesti lipust ja hümnist – ka see on võimalik. Pluralistlikus ühiskonnas on kõik lähenemised võimalikud. Aga see ei ole poliitiline suund, mida mina esindan.

13:49 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

10. 13:49 Eetika

13:49 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tänane kümnes küsimus: küsija on Vilja Toomast, vastaja siseminister Mart Helme peaministri ülesannetes, teemaks on eetika. Palun!

13:49 Vilja Toomast

Aitäh! Härra Mart Helme! Juba homme leiab aset Marti Kuusiku kohtuprotsessi eelistung. Teda süüdistatakse muu hulgas kannatanule lausa neli nädalat kestnud tervisekahjustuse põhjustamises. Vaatamata sellele, et teie siseministrina väitsite, et tegemist on laimuga ning mingit uurimist ei algatata, ja ähvardasite ka mind selle eest kohtuga, on ikkagi jõutud süüdistuseni kehalises väärkohtlemises. Või teine asi: ma soovin rääkida Euroopa Parlamendi liikmest Jaak Madisonist, kes palkas oma elukaaslase isa endale assistendiks. Euroopa Parlamendi reeglite kohaselt ei ole lubatud palgata oma lähisugulasi, kuid kuna Madison ei ole oma elukaaslasega abielus, on tehniliselt tegemist jokk-olukorraga, mida ei saa minu hinnangul kuidagi kohaseks pidada. Kuidas ikkagi teie erakonna juhina ja siin peaministri kohusetähtjana sellesse suhtute? Kas te isiklikult peate sellist teguviisi õigeks ja eetiliseks, kui palgatakse oma hõimkonna liikmeid maksumaksja raha eest endale assistendiks?

13:51 Siseminister Mart Helme

No mis ma ikka oskan ütelda? Eks me kõik võiksime oma elulugu vaadata ja otsustada, kas me oleme igas oma eluetapis käitunud eetiliselt. Kindlasti me kõik peeglisse vaadates ütleme, et mõnikord on asi läinud viltu. Teie mõistate siin juba mitmes kord Marti Kuusikut süüdi. Ootame ikkagi ära, kas ta mõistetakse süüdi. Ootame ära! Süüdistuseni on jõutud jah. Ma saan aru, et see on ka prokuratuurile teatud auküsimus, et tuli süüdistuseni jõuda. Aga kas see süüdistus ka kusagile välja jõuab? Ootame ära, ärme mõistame inimesi hukka ilma selleta, et nad on tõepoolest süüdi mõistetud! Nii palju temast. Mis puutub Jaak Madisoni, siis jah, kui ma teile ausalt ütlen, siis mina ei oleks niisugust sammu astunud. Ma ei ole Jaak Madisoni näinud, ma ei ole temaga sel teemal vestelda saanud. Ma kindlasti küsin temalt, miks ta nii otsustas ja kas ta jääb sellele otsusele kindlaks.

13:52 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Vilja Toomast, palun täpsustav küsimus!

13:52 Vilja Toomast

Aitäh! Unustasin – vabandust! – klahvi sisse lülitamata, aga nüüd on see tehtud. Ma saan teist nii aru, et EKRE ei pea elukaaslast perekonnaks, vaatamata sellele, et noortel on peatselt sündimas ühine laps. Aga see selleks. Jätkan oma küsimuse laiendusega. Sellel kuul saime teada, et teie erakonna endine liige Endel Oja sattus korruptsiooniskandaali, kuna küsis lobitöö eest 10 000 eurot pistist ERR-i uue telemaja ideekonkursi võitnud Kadarik Tüür Arhitektid OÜ-lt. Endel Oja küll väitis, et ta tegutses enda initsiatiivil, aga tegemist oli siiski väga mõjuka EKRE liikmega – majandustoimkonna juhiga. Kahtlemata on see mõjukas post selleks, et omada sidemeid teatud ametiisikuga, kes on valitsusega seotud otsustusprotsesside taga. Ja vähemalt jääb selline mulje, et teise poole jaoks oli ta kindlasti sild otsustajate juurde. Kas te ei leia, arvestades neid juhtumeid, mis ma välja tõin, et teie erakond lausa kultiveerib ebaeetilist tegutsemisviisi? Endel Ojale tegite ettepaneku erakonnast lahkuda, kas teete sama ettepaneku ka Jaak Madisonile?

13:53 Siseminister Mart Helme

No kuulge, ärge nüüd otsige igalt poolt tikutulega korruptsiooni ja ebaeetilist käitumist! Meenutagem, et enne valimisi tuli üks ajaleht – see oli vist Eesti Päevaleht – välja pikkade-pikkade nimekirjadega, kust nägi, kui palju on kõikides erakondades kriminaale. Kes käitus kõige resoluutsemalt? Eesti Konservatiivne Rahvaerakond. Kohe võtsime juhatuse kokku ja kohe arvasime kõik need inimesed *in corpore* erakonnast välja. Kõik, jutt lõppenud! Täpselt sama tegime Endel Ojaga. Endel Oja kutsuti juhatusse, kui me sellest teada saime. Kusjuures ei vasta tõele, et ta küsis pistist – ta esitas arve. Kui inimene esitab avalikult, ametlikult oma firma poolt arve, siis see ei ole pistise küsimine. Kas see arve oli põhjendatud, on juba hoopis teine küsimus. Mina tema äriasju ei tea, mina tema äriasjadega ei ole

tegelenud, see pole minu asi. Kui seal on kohtukaasus, siis peab ta vastutama selle eest ise, sellepärast et, vaadake, meil ei ole sellist asja nagu kollektiivne vastutus. Teie küsimused on kõik sellised, nagu meil oleks mingi kollektiivne vastutus. Aga teie erakonnal on ka kollektiivne vastutus. Meenutame kilekotte, valgeid kampsuneid ja ämma kappe! Meenutame neid! Palun kirjutage kõik lahkumisavaldus, minge ära siit Riigikogust! Teil on kollektiivne vastutus siimaani lunastamata, teil on lunastamata patud. Indulgentsi pole teile keegi, ükski paavst välja kirjutanud. Nii et kui te tahate kedagi risti lüüa, alustage oma erakonnast.

Mis puutub meisse, siis me kutsusime Endel Oja välja, tegime talle konkreetse ettepaneku: vahest sa lahkud vabatahtlikult. Kui sa vabatahtlikult ei lahku, siis praegu seesama juhatuse koosolek arwab sind erakonnast välja. Kõik, jutt lõppenud! Me oleme käitunud täiesti ausalt, läbipaistvalt ja eetiliselt. Mitte midagi läbipaistmatut siin ei ole. Mis puutub Endel Oja tegevusse, siis jah, ta oli majandustoimkonna juht, ta oli väga hea majandustoimkonna juht, ta tõi meile sinna väga palju erinevaid majandusspetsialiste ja selle eest oleme talle tänulikud, aga seda, mida ta tegi, me heaks kiita ei saa. Pean silmas seda konkreetset arvet. Ja selle tagajärjel ei ole ta enam meie erakonna liige. Käituge kõik sama sirgjooneliselt, lugupeetud eri erakondade esindajad, ja tulge siis rääkima mingitest eetilistest probleemidest!

13:55 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Taavi Rõivas, palun!

13:55 Taavi Rõivas

Aitäh! Hea ettekandja! Nagu ma aru saan, jäi see eelmine Vilja Toomasti küsimus vastamata ja seda teemat ta saab loodetavasti jätkata. Aga ma viiksin arutelu üle sellele teemale, kas parlamendi ja avalikkuse ees teadvalt valeinfo levitamine, kui ollakse veel peaministri ülesannetes, on eetiline. Nüüd te jällegi kindlasti soovite laskuda mingitesse aastatetagustesse näidetesse, aga ma küsin konkreetset teie käest ja konkreetsete faktide kohta. Nii idapiir kui Tartu maantee neljarajaliseks ehitamine on olnud varem RES-ides sees ja fakt, mis paistab välja praegusest riigieelarvest, on see, et need on edasi lükatud või nende summasid on eelarves vähendatud. See on mõlema puhul nii. Aga mu põhiküsimus on selle kohta, et te rääkisite kogu suve, et teie valdkonna kõige olulisem prioriteet on sisekaitsereserv. Kogu ühiskond arutas kaasa, kust need mehed leida, kuidas neid varustada, millised relvad võiks olla kasutuses. Väga põhjalik arutelu oli. Jätan praegu täiesti kõrvale selle, kas see on hea idee või halb idee või kas see on teie idee või ametkondlik idee, aga te kinnitasite avalikkusele, et asi on otsustatud, sisekaitsereserviks on ette nähtud 20 miljonit eurot. Ent siis selgus, et see 20 miljonit eurot tegelikult on 5 miljonit eurot. Sellegipoolest veel siis, kui eelarve oli juba parlamendile esitatud, te ütlesite kõrgemate riigikaitsekursuste konverentsil, et see on teie kõige olulisem prioriteet ja see saab järgmine aasta tulema. Kui me nüüd vaatame eelarvet, siis näeme, et seal ka seda 5 miljonit eurot ei ole. Täna te ütlesite, et olete selle summa ette näinud aastaks 2021. Võtan mina lahti riigi eelarvestrateegia, mis on teie osalusel praeguse valitsuse tehtud: ka aastal 2021 on sisekaitsereservile ette nähtud 0 eurot. Kas te esitasite teadvalt valeinfot või ei suutnud te rahandusministriga läbirääkimisi pidades oma valdkonna prioriteete kaitsta?

13:58 Siseminister Mart Helme

Aitäh! Ma ei ole mingit valeinfot esitanud. Taavi Rõivas on olnud peaminister. Tõsi küll, see lõppes, nagu ta lõppes. Sisekaitsereserviga on väga lihtne asi. Kõik sellised algatused nõuavad eeltööd. Nõuavad eeltööd selleks, et välja selgitada, kuidas me riigikaitseressursse saame kasutada, missuguseid bürokraatlikke protseduure me peame algatama, missuguseid seadusandlikke algatusi me peame käivitama. Meil on olemas, nagu ma ütlesin, Siseministeeriumi eelarves võimalus finantseerida teatud eeltöid. Seda me teeme. Aastal 2020 me algatame nende eeltöödega sisekaitsereservi loomise. Mis puutub 2021. aasta eelarvesse, siis jah, RES-is praegu seda sees ei ole. Meil on põhimõtteliselt suusõnaline arutelu sel teemal käinud. Meie ei tea tänasel päeval mitte keegi, missugune täpselt saab olema aasta 2021 eelarve. Aga selge on, et need tegevused, mida me praegu alustame, peavad 2021. aastal jätkuma. Me kindlasti otsime ka võimalusi – olen sel teemal täna siin vaikivalt teie ees istuva kaitseministriga rääkinud – ühishangeteks, otsime võimalusi selleks, et me saaksime riigikaitset tugevdada mitte silotornide kaupa, vaid hoopis loomingulisemalt ja kollektiivsemalt. Need läbirääkimised on veel pidamata. Kuhu need välja jõuavad, ma ei oska teile praegu öelda.

Mina ei ole teile mingit valeinfot andnud, ma olen teile andnud tegelikult väga adekvaatse pildi sellest, mida me selles valdkonnas teeme ja kui kaugele me jõudnud oleme. Jah, oli valik, ja see oli minu valik, kas me leiame raha palgatõusudeks või me leiame sisekaitsereservi jaoks 5 miljonit. Mina eelistasin palgatõuse. Mina eelistasin inimesi, sest me saame edasi minna samm-sammult, mõnevõrra aeglasemas tempos ja ka teisiti. Ja lõpetuseks: on väga vale mõelda rahakeskselt. Kõigepealt peab olema visioon, ja küll siis leitakse ka raha. Aitäh!

14:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, head kolleegid, küsimuste eest! Aitäh, lugupeetud ministrid, vastamast! Tänane infotund on lõppenud.